

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2017

Eva Karlíková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Eva Karlíková

**Role národnostních koncepcí v gruzínsko-
abchazském konfliktu**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Eva Karlíková**

Vedoucí práce: **PhDr. Vít Strítecký, M. Phil., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

KARLÍKOVÁ, Eva: *Role národnostních koncepcí v gruzínsko-abchazském konfliktu*. Praha, 2017. 57 s., Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vít Střítecký, M. Phil., Ph.D.

Abstrakt

Tato práce je proniknutím do problematiky etnopolitického konfliktu mezi Gruzíny a Abcházci a vyústění soužití těchto etnik v ozbrojený konflikt v letech 1992 – 93. Práce se v úvodu zabývá teorií etnického konfliktu, vymezení faktorů, které k etnickému konfliktu směřují, následnou analýzou identity obou etnik a historickými událostmi, které k vyústění v ozbrojený konflikt nadále výrazně přispěly. Práce zasazuje historické události a fakta o identitách a původu obou etnik do kontextu teoretického rámce etnopolitických konfliktů. Současně v práci dochází k vymezení rozdílnosti obou etnik na základě jejich diferenciovaného historického původu, identity a s tím spjatým rozdílným vnímáním sebe navzájem. Práce rovněž popisuje důvody zesílené intenzity nacionalistických citění příslušníků obou etnických skupin v průběhu jejich společného soužití v jednom státě i před ním. Veškerý vývoj identity i nacionalismu těchto etnik je v práci zasazen do kontextu historických událostí, které předcházely ozbrojenému konfliktu v 90. letech, který mezi těmito etniky vypuknul. Práce popisuje samotný ozbrojený konflikt a uvádí důvody, které k němu přispěly a bez kterých by k němu nedošlo, je tak komplexním přehledem historických i kulturních příčin a katalyzátorů etnopolitického konfliktu mezi Gruzíny a Abcházci.

Abstract

This work deals with the problematics of the ethno-political conflict between Georgian and Abkhazian ethnic group and its outcome of their coexistence within one state into an armed conflict between 1992 and 1993. First part of this work is dedicated to the theory of ethnic conflict, factors of this specific case and analysis of the identity of both ethnic groups and their origin and historical consequences, which supported the armed conflict

between them. This work sets historical events and facts about identity and origin of both groups into the context of the theoretical frame. Another part of the work is dealing with distinction of both group on basis of their different origin, identity and historical experience. In this work, I also describe reasons for increased intensity of nationalistic feeling of members of both groups during and also before their coexistence in one state. Development of the identity and nationalism of these groups is given into the context of the historical events that happened before the armed conflict in the 90ties. This work also describes the armed conflict itself and gives reasons, why did this conflict happen. That it is why this work is a complex survey of historical and culture catalysts of the armed conflict between Georgians and Abkhazians.

Klíčová slova

Etnopolitický konflikt, etnikum, národnostní koncepce, Gruzínek, Abcházec, etnická mobilizace

Keywords

Ethnopolitical conflict, ethnicity, national conception, Georgian, Abkhazian, ethnical mobilization

Rozsah práce: 93 801 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: .....

Eva Karlíková .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Vítu Stříteckému, M. Phil, Ph.D., za trpělivost, vstřícný přístup a cenné rady při psaní této práce.

Zdůvodnění výběru práce:

Při výběru práce jsem se věnovala různým kritériím, přičemž nejdůležitějším z nich bylo osobní nadšení z daného teritoria, historie a etnika (resp. obou etnik), které budu zkoumat. Gruzii považuji za zemi s naprosto specifickou historií, jelikož její historie se začíná psát již ve 4. století. Od té doby zažilo gruzínské etnikum jen málo období s úplnou vlastní nezávislostí. Jelikož je Gruzie sousední zemí Ruské federace, nemůžeme ani dnes, po rozpadu Sovětského svazu předpokládat stoprocentní nezávislost této země na Kremlu. A právě chtíč Moskvy nabýt co nejvíce území, zásadně přilil olej do ohně nenávisti abchazského etnika vůči Gruzínům.

Téma jsem si vybrala jednak pro jeho specifčnost v oblasti pestré historie Gruzie, potažmo i Abcházie. Také pro specifčnost v oblasti etnických charakteristik a rozdílností Gruzínů i Abcházců v kontextu jednotlivých historických událostí, které etnika formovaly a vyvíjely jejich identitu a vzájemnou odlišnost a jenž měly za následek vyústění nevraživosti v ozbrojený konflikt. Nezanedbatelnou roli zde hraje i fenomén ruské agrese, který je zejména v tomto konfliktu součástí, bez které by k němu s největší pravděpodobností nedošlo.

Předpokládaný cíl:

Cílem bakalářské práce je stanovení zřetelných specifík obou etnik (abchazského a gruzínského) a podložit jejich identitu konkrétními historickými událostmi. Právě díky výzkumu identit obou národností lépe pochopíme příčiny vyústění soužití etnik ve společném státě v ozbrojený konflikt. Současně bude cílem práce zmapovat samotný ozbrojený konflikt, konaný v 90. letech minulého století. Nezanedbatelnou součástí výzkumu bude i role, kterou v konfliktu sehrála ruská agrese. Tato nezanedbatelnost je patrná již z několika historických pramenů, které samotný ozbrojený konflikt pojmenovávají rusko-gruzínskou válkou.

Vedlejším cílem práce pak bude poukázat na příčiny a důsledky konfliktu výše uvedených národností za účelem nalezení určité podobnosti tohoto konfliktu s

ozbrojeným konfliktem např. v Jižní Osetii r. 2008 či válečných konfliktech na dalších územích sousedících s Ruskou federací, např. na Ukrajině v roce 2014.

Metodologie práce:

Při výzkumu budu používat metodu komparativní studie, přičemž dvěma komparovanými prvky budou v tomto případě dvě národnosti – gruzínská a abchazská. Komparace bude zkoumána na základě několika kritérií. Jelikož je cílem bakalářské práce pochopení motivů a příčin ozbrojeného konfliktu, komparace etnik bude probíhat na základě výzkumu identit těchto národností, které jsou podloženy, jak již bylo výše zmíněno, historickými událostmi, tudíž různými komplexy z minulosti, vyvolanými některými nepříznivými vládními kroky politiků. Současně se budu v práci věnovat metodě případové studie, kterou chci analyzovat průběh ozbrojeného konfliktu. Jmenovat jeho příčiny, hlavní aktéry a důsledky.

Základní charakteristika tématu:

Téma mé bakalářské práce zní: „Role národnostních koncepcí v gruzínsko-abchazském konfliktu.“ Výzkum bude probíhat na dvou úrovních. První je výzkum etnik a dopad případného nacionalismu (ať už byl jakkoliv intenzivní) na vzájemnou agresi mezi etniky. Druhou úrovní pak bude samotný průběh gruzínsko-abchazského konfliktu a zapojení ozbrojených složek Ruské federace v něm.

Gruzínsko-abchazský konflikt byl zapříčiněn mimo jiné značně nacionalistickou politikou prvního (po nabytí nezávislosti) gruzínského prezidenta Zviada Gamschachurdii. Ten byl zvolen prezidentem v roce 1992. Jeho působení je dnes vnímáno jako negativně se stavící k příslušníkům jiných národností, ač gruzínského občanství. Na základě určitých vládních kroků došlo k etnické mobilizaci abchazské části obyvatelstva usilujícího o nezávislost na Gruzii. Ruská federace využila příležitosti. Ihned se do konfliktu zapojila s vyhlídkami na abchazské nabytí nezávislosti na Gruzii s vidinou možného připojení Abcházie k Ruské federaci. Jelikož se Gruzie od rozpadu Sovětského svazu jevila jako nejneposlušnější z bývalých sovětských republik (příkladem neposlušnosti může být odmítnutí vstoupení Gruzie do Společenství nezávislých států), cítilo Rusko potřebu tohoto neposlušného souseda zkrotit. Abchazští separatisté tak

dosáhli svého cíle a i přesto, že k nabytí oficiální nezávislosti Abcházie nedošlo. Právem se tak považovali za vítěznou stranu konfliktu. Následně byla dle mírových dohod ustanovena hraniční linie na řece Inguri, na níž byli umístěni ruští vojáci a také stálá mise OSN pod mandátem Společenství nezávislých států.

Předpokládaná struktura práce:

Práce bude členěna na 7 hlavních částí: úvod, teoretická část, charakteristika etnik, mobilizace abchazského a gruzínského etnika, komparace gruzínského a abchazského nacionalismu a závěr. Sedmou částí bude samotný seznam použité literatury.

V teoretické části se budu zabývat teorií etnického nacionalismu a teorií etnické mobilizace. Rovněž budu zkoumat historická fakta a jednotlivé projevy nacionalismů v Abcházii i v Gruzii. Následovat bude charakteristika Gruzínského a abchazského etnika, přičemž bude výzkum probíhat na základě historických událostí. K samotné komparaci etnik však ještě nedojde. Té se budu věnovat až v páté části práce. Nejobsáhlejší částí práce bude část čtvrtá, ve které se budu zabývat mobilizací abchazského a gruzínského etnika. V ní charakterizuji příčiny a projevy této etnické mobilizace a analyzuji průběh gruzínsko-abchazského konfliktu. V závěrečné části shrnu charakteristiky obou národností a vlivu nacionalismu na konflikt, který vyústil ve válku.

Základní literatura:

CORNELL E. Svante: *Autonomy and Conflict* 1. vyd. Stockholm: Elanders Gotab, 2002. ISBN 91-506-1600-5

NODIA, Ghia: *Causes and visions of conflict in Abkhazia*, 1. vyd. Berkeley: University of California, 1998

COPPIETERS, Bruno: *The Georgian-Abkhaz Conflict*, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol. 1, Flensburg: European Centre for Minority Issues, 1. 2004, s. 5, ISSN 1617-5247.

KVARCHELIA, Liana: *Georgia-Abkhazia Conflict: View from Abkhazia, The Caucasus and the Caspian: 1996 Seminar Series*, vol. 2, ed: Fiona Hill, Harvard University

KEMOKLIDZE, Nino: Nationalism and War: Georgia in the 1990s, Working papers in nationalism studies: 2011, No. 6, ed: Institute of Governance, The University of Edinburgh, s. 2, ISBN 1900522217

RAMET, P. Sabrina: Religion and Nationalism in Soviet and East European Politics, 1. Vyd. Durham: Duke University Press Books, 1988, s. 171, ISBN 0822308916

DERLUGUIAN, Georgi: The forgotten Abkhazia: Anatomy of Post-Socialist Ethnic War, 1. Vyd. Evanston: Northwestern University, 2000

LOSABERIDZE, David: The problem of nationalism in Georgia, 1. Vyd. Tbilisi: The Caucasian Institute, 1998

SOULEIMANOV, Emil A.: Understanding Ethnopolitical Conflict: The Wars in Kabarakh, Abkhazia and South Ossetia Reconsidered, 1. Vyd. Springer: 2013, ISBN 1137280239

GAMACHARIA, Džemal a kol.: Abcházie v dějinách gruzínského státu, 1. Vyd. Praha: MEZERA, 2014, ISBN 9788087148365

Obsah

Úvod	2
1. Teoretická část	4
1.1. Teorie etnického (etnopolitického) konfliktu.....	4
1.2. Vztah národnostní koncepce a etnopolitického konfliktu.....	5
1.2.1. Faktory utvářející národnostní koncepci.....	5
1.2.2. Faktory vztahu národnostní koncepce a etnopolitického konfliktu.....	7
2. Kontextuální část	10
2.1. Vnímání konfliktu oběma zúčastněnými stranami.....	10
2.2. Zasazení faktorů etnické mobilizace do kontextu gruzínsko-abchazského konfliktu.....	12
3. Empirická část	17
3.1. Charakteristika etnik.....	17
3.1.1. Abcháze.....	17
3.1.2. Gruzíni.....	20
3.2. Příčiny konfliktu.....	24
3.2.1. SSR Gruzie za Stalinovy éry.....	24
3.2.2. SSR Gruzie po Stalinovi.....	26
3.2.3. Nabytí gruzínské nezávislosti.....	29
3.2.4. Éra Zviada Gamsachurdii.....	31
3.2.5. Mobilizace obou etnik.....	33
3.3. Ozbrojený konflikt 1992 – 93.....	35
Závěr	36
Seznam literatury	39
Seznam příloh	42
Přílohy	43

Úvod

Je mnoho pohledů, kterými se dnes dá pohlížet na gruzínsko-abchazský konflikt. Mnozí ho nazývají konfliktem etnickým, pro jiné je konfliktem politickým s jasnou strategickou rolí Ruské federace. Mým cílem není zkoumat, o jaký typ konfliktu se jedná nebo jak probíhal. Zaměřuji se na jeho historické kořeny konfliktu a zamýšlím se nad otázkou, jak vznikl, kde je jeho historický počátek i jak vzájemná nevraživost mezi dvěma etniky (více či méně rozdílnými) postupem desetiletí nabírala na intenzitě.

V mém počátečním projektu k této práci jsem se ve výzkumu chtěla zabývat vždy stejnou mírou historickými kořeny konfliktu, jeho průběhem a na roli Ruské federace v něm. Vzhledem k tomu, že jsem v průběhu výzkumu objevila mnohem větší potenciál ve výzkumu kořenů samotného etnického konfliktu, rozhodla jsem se tuto práci zaměřit na původ obou etnik. Vývoj jejich vzájemných vztahů v průběhu jejich společného soužití za existence Sovětského svazu a na faktory etnické mobilizace obou etnik. Změřila jsem se tedy především na výzkum národnostních koncepcí obou etnik a jejich mobilizaci v kontextu vyústění v ozbrojený konflikt. Z toho důvodu se již v práci nevěnuji roli Ruské federace v konfliktu, ani mírovým řešením, které po ozbrojeném konfliktu následovaly.

Výzkum tohoto konkrétního případu etnického konfliktu jsem si vybrala z důvodu vlastního zájmu o kavkazské národy a post sovětský prostor. Jelikož je kavkazský region osídlen národy a etniky různých původů a rozmanitých identit, je velice zajímavé soužití těchto etnických skupin v jednom prostředí sledovat. Jelikož gruzínsko-abchazský konflikt nebyl jediným ozbrojeným konfliktem, probíhajícím v kavkazském regionu po rozpadu SSSR, můžeme si klást otázku, proč zrovna kavkazské národy sdílí tento sklon k separatismu. Pokud bychom měli situaci v kavkazském regionu jako celku shrnout, důvodem vyústění vztahů mnoha etnik by byl jednak náhlý rozpad Sovětského svazu a s tím spjaté volání několika horských národů po nezávislosti. Dále bychom mohli jako důvod těchto rozkolů též uvést nacionalistické a autoritářské vůdce daných národů, čehož byla nakonec Gruzie i Abcházie zářným příkladem.

Výzkumná otázka: *„Jaký vliv měla národnostní koncepce Gruzínů a Abcházců na ozbrojený konflikt po rozpadu SSSR?“* je pro mě zásadní směrnicí, na co konkrétního svůj výzkum směřovat. V této práci se proto budu zabývat nejprve teorií etnopolitického konfliktu, následně zařadím tuto teorii do kontextu gruzínsko-abchazského konfliktu a v poslední části se zaměřím na popis původu a identity obou etnických skupin. Poslední část práce věnuji

konkrétním fázím vývoje etnopolitických vztahů Gruzínů s Abcházci až po etnickou mobilizaci a následný ozbrojený konflikt v 90. letech. Důraz budu klást na otázku národnostních koncepcí obou etnických skupin a budu zkoumat především jejich charakter a proměnlivost v jednotlivých fázích jejich společného soužití. Mým hlavním časovým rámcem budou milníky 1918 - 1993, tedy převážně doba existence Sovětského svazu.

V první části této práce se budu zabývat samotnou teorií etnického konfliktu, zmíním jeho definici a uvedu některé teorie a pohledy akademiků, publikujících vědecké práce na téma etnopolitických, či etnických konfliktů. Vedle etnopolitického konfliktu bude mým předmětem výzkumu rovněž národnostní koncepce, etnická mobilizace a otázka nacionalistických citění jednotlivých etnik. V úvodní části se budu proto věnovat vztahu národnostní koncepce a etnické mobilizace. Uvedu faktory, které národnostní koncepci jednotlivých etnik vytváří, a jak na základě nich může dojít k zesílení nacionalistických pnutí a k případnému etnopolitickému konfliktu. Jako výchozí bod mi pro tento aspekt bude sloužit v první řadě charakteristika identity daného etnika. Identitě etnické skupiny se však rovněž budu intenzivně věnovat v souvislosti se srovnáním termínů *eticita* a *národnost*. Toto srovnání považuji za důležité vymezení pojmů, při kterém lépe poznáme motivy, které etnikum vedou k případné pospolitosti a náchylnosti na odlišné vnímání jejich identity ostatními etniky / národy.

Na toto vymezení naváží uvedením faktorů vztahu národností koncepce a etnopolitického konfliktu. Uvedu tak faktory, které přispěly k vyústění etnopolitického konfliktu. Tuto skupinu faktorů následně v kontextuální části aplikuji na konkrétní případ mnou zkoumaného etnopolitického konfliktu – gruzínsko-abchazského konfliktu. Další důležitou pasáží teoretické části této práce bude rozlišení podmínek etnické mobilizace, kdy jednotlivé podmínky vymežím a vysvětlím, jakou intenzitou vytvářejí úrodnou půdu pro výskyt etnopolitického konfliktu v daném regionu. K vymezení těchto podmínek a faktorů, které budu uvádět v této části práce, budu vycházet z vědeckých prací Svante E. Cornell a Ghii Nodii, kteří se etnopolitickým konfliktům kavkazských zemí primárně věnují.

Kontextuální část se bude týkat zasazení faktů o gruzínsko-abchazském konfliktu do výše zpracované teorie. Budu se věnovat jednotlivým faktorům etnické mobilizace, uvedeným v předchozí části práce a vysvětlím, jakým způsobem tyto konkrétní faktory sehrály roli v mnou zkoumaném etnopolitickém konfliktu. Součástí této části bude rovněž problematika vnímání tohoto konfliktu oběma zúčastněnými stranami – Abcházci i Gruzíny.

Třetí část práce – empirická část, tvoří nejobsáhlejší část mého výzkumu. Jde o hledání faktů, historických mýtů, identity a kulturních znaků obou konfliktu zúčastněných skupin. Nejprve se budu věnovat charakteristikou identity obou etnických skupin, jejich rozdílností i podobností. Současně popíši jejich historický původ, na což naváží popisem jejich kulturního vývoje. Za důležitou součást tohoto výzkumu považuji i historický vývoj nejenom daných etnik, ale i jejich původních teritorií a následných státních útvarů, dle kterých tato etnika v průběhu dějin uplatňovala své právo na teritoriální, kulturní a politickou nezávislost.

Za zlomovou epochu ve vzájemných vztazích Abcházců a Gruzínů považuji éru příslušnosti Gruzie (i Abcházie) do Sovětského svazu, zejména za vlády Stalina, proto se této důležité etapě v gruzínských dějinách intenzivně věnuji v empirické části této práce. V této souvislosti se snažím o přiblížení problematické sebeidentifikace Abcházců v souvislosti s bolestnou etapou gruzinizace Abcházců. Nezanedbatelnou částí ve vývoji gruzínsko-abchazských vztahů je také éra po Stalinově smrti, kdy probíhá snaha nového vedení SSSR o rekonstrukci abchazského kulturního sebevědomí. V souvislosti s touto skutečností se zabývám procesem narůstajících nacionalistických tendencí Abcházců i Gruzínů, který zakončují nabytím gruzínské nezávislosti na SSSR a dopadů tohoto momentu na gruzínsko-abchazské vztahy.

V následující části rozebírám vládu Zviada Gamsachurdii, jakožto silně pravicového nacionalistického vůdce gruzínského národa, který se však zasloužil o dovršení nevraživosti obou etnik a vyústění jejich vzájemných vztahů v etnopolitický konflikt. Samotnou etnickou mobilizaci obou etnických skupin rozebírám v závěrečné části této práce, kde rovněž popisují průběh ozbrojeného konfliktu, který znamenal dovršení gruzínsko-abchazského soužití na společném území.

1. Teoretická část

1.1. Teorie etnického (etnopolitického) konfliktu

Na úvod této části bych chtěla zmínit definici etnického konfliktu, jakožto stěžejního bodu, od kterého se odvíjí další prvky teorie etnického konfliktu, kterým se ve větší intenzitě věnuji v následujících kapitolách. S definicí etnického konfliktu přichází americký profesor Michael Edward Brown:

„Etnický konflikt je rozkol o důležité politické, ekonomické, sociální, kulturní nebo teritoriální záležitosti mezi dvěma nebo více etnickými komunitami.“¹

Ve své podstatě se tedy jedná o střet dvou či více etnických skupin na základě rozkolu o určitou záležitost, týkající se ve většině případech národnostní identity. Faktory tohoto rozkolu se budu zabývat následující části této práce a následně uvedu i souhrn faktorů, vedoucích ke vzniku etnického konfliktu a etnické mobilizaci.

Dalším autorem, který se k tématu etnického konfliktu vyjadřuje, je americký politolog Charles Tilly. Zmiňuje, že etnické identity jsou sociálními konstrukty, jejichž hlavním cílem je materiální či politický zisk. Etnická skupina však v první řadě k mobilizaci potřebuje znát vlastní identitu a být soudržná. Je tak přirozené, že v momentě pocitu ohrožení příslušník menšinové etnické skupiny hledá útěchu u svých druhů a jednodušeji se tak identifikuje s jeho etnickou komunitou. Etnický konflikt je tak vnímán jako cesta k modernizaci této etnické skupiny, nikoliv jako zpátečnický krok.² Identita etnické skupiny tak při mobilizaci hraje zásadní roli. Pokud daná skupina sdílí stejné hodnoty, je soudržná a identifikují ji stejné cíle jejich členů, snadněji se tak skupina chytne příležitosti k iniciaci její mobilizace.

1.2. Vztah národnostní koncepce a etnopolitického konfliktu

1.2.1. Faktory utvářející národnostní koncepci

1.2.1.1. Etnická identita

Pokud zkoumáme etnický konflikt a mobilizaci etnické skupiny, našim základním výchozím bodem musí být odpověď na otázku, zda jsou tyto skupiny zúčastněné v etnickém konfliktu opravdu nositeli odlišné etnické příslušnosti. Zároveň zda a v jaké míře je ve skupině vnímána její etnická identita. Etnicita se tedy projevuje v první řadě historickým původem skupiny, mýty ze společné minulosti a sdílením společného teritoria. Etnická skupina však musí nést své pojmenování. Její příslušníci musí taktéž věřit v jejich stejný původ a měli by mít

---

¹ BROWN, E. Michael: *Ethnic conflict and International Security*. 2.vyd. Princeton: Princeton University Press, 1993. ISBN 9780691000688, s. 5

² TILLY, Charles: *From Mobilization to Revolution*, 1. vyd. Boston: Addison-Wesley Pub. Co., ISBN 9780201075717, 1978. s. 44 - 46

společné kulturní rysy (jazyk, náboženství, zvyky, tradice, ...).³ Se stejným historickým původem příslušníků etnické skupiny se taktéž nesou určité vrozené vlastnosti, typické pro dané etnikum. Ve zkratce, příslušníci etnické skupiny sdílí určitou fyzickou a psychickou podobnost, jazyk, náboženství a historický původ.⁴

1.2.1.2. Etnicita vs. národnost

Jelikož se v několika případech etnických konfliktů daná etnika nazývají národy, považují za důležité vyčlenit pojmy „etnicita“ a „národnost.“ Etnicita určité skupiny je dána původem a sdílenými vlastnostmi příslušníků etnika. Národnost má však rozdílný charakter než etnicita. Musí být totiž příslušníkům etnika vštěpována v průběhu dějin a formuje se tak za pochodu, v souvislosti s tím, co dané etnikum prožívá a jak se vyvíjí. Mobilizace etnika tudíž spočívá v uvědomění si příslušnosti k národu, z čehož pramení nacionalismus. Nicméně, jak již zmínil sociolog Ernest Gellner, nacionalismus nedal popud národům k sebevědomí, nýbrž tyto národy vytvořil.⁵ Z tohoto zjištění je tedy patrné, že národnost je pouhým sociálním konstruktem, než vrozenou příslušností.⁶ Aby daný národ došel k mobilizaci, musí definovat sebe sama v otázce několika kritérií, které se týkají jeho identity. V této souvislosti gruzínský politolog Ghia Nodia pokládá pro definici národnosti následující otázky: 1) *Kým jsme?* tzn. Na základě jakých charakteristik identifikujeme náš národ?; 2) *Co považujeme za naši zemi?* tzn. Na jakém území se rozkládá naše teritorium?; 3) *Jaký politický status přísluší naší etnické skupině?* tzn. Požadujeme pro náš národ nárok na sebeurčení?; 4) *Kým nejsme?* tzn. V čem spočívá naše vymezení se vůči ostatním národům?; 5) *Kdo je naším primárním nepřítelem?*; 6) *Kdo je naším přítelem a příbuzným?* tzn. Kdo je naším spojencem?; 7) *Kam směřujeme naši civilizační orientaci?* tzn. Řadíme se mezi vyspělé národy západu, nebo méně vyspělé národy východu, či střední Asie, nebo jiné?; 8) *Jaký typ politického uspořádání požadujeme pro náš národ?*⁷ Pomocí těchto otázek národ vyprofiluje vlastní národnostní projekt, na základě kterého může lépe dosáhnout své mobilizace.

---

³ BROWN, E. Michael: *Ethnic conflict and International Security*. s. 5

⁴ HOROWITZ, L. Donald: *Ethnic Groups in Conflict*, 2. vyd., Berkeley: University of California Press 2000, ISBN 9780520926318, s. 52

⁵ GELLNER, Ernest: *Thought and Change*, London: Weidenfeld and Nicolson 1964, ISBN 9780297169970, s. 6

⁶ STRÍTECKÝ, Vít: *Violent Georgia, Developmentalist Trajectories of the Ethnopolitical Mobilisation*. 1. vyd. Praha: Karolinum Press 2015, ISBN 9788024632339, s. 19

⁷ NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*, Berkeley: Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies, University of California 1998, ISBN 947202304, s. 12

V souvislosti s výše uvedeným vymezením národnosti a etnicity bude pro můj výzkum konkrétního případu gruzínsko-abchazského konfliktu tato otázka stěžejním bodem, jelikož se zaměřuji na výzkum národnostní koncepce etnické skupiny. Jednak budu zkoumat národnostní koncepci obou etnik (tedy zda se jedná o etnika exkluzivní, či inkluzivní). Dále pro mě však bude zásadní otázkou vymezení prvků, na kterých daná etnika staví jejich národnostní charakteristiku, jejich vymezení se vůči sobě navzájem. Tudíž čem spočívají jejich vzájemné rozdílnosti a jak konkrétně tato národnostní koncepce dopomohla ke zvýšení vzájemné agresivity a vyústění společného soužití etnik v ozbrojený konflikt. Národnostní koncepce etnik se však formuje v průběhu dějin, a to s vývojem daného etnika. Pro vymezení charakteristiky národnostní koncepce je zapotřebí přihlídnout k historickému kontextu a k zásadním momentům v dějinách etnika stejně tak, jako k jejich kulturním hodnotám.

Dalším důležitým faktorem, ke kterému je při klasifikaci národnostní koncepce etnické skupiny důležité přihlídnout, je vymezení exkluzivity či inkluzivity daného národa. Rozlišujeme dva typy národnostní koncepce, a to typ exkluzivní a inkluzivní. Exkluzivní typ národnostní koncepce je charakteristický pro takový národ, který není schopen do svého kolektivu přijmout jinou etnickou skupinu. Svou ideologií se tak většinové etnikum chová nadřazeně vůči všem jiným etnikům, které žijí ve stejném státě. Naopak inkluzivní národy se vůči jiným národům chovají mnohem přívětivěji a poskytují jim formu seberealizace. Ať už garancí určitého počtu mandátů v legislativních orgánech státu, tvorbou vlastních institucí, apod.⁸

1.2.2. Faktory vztahu národnostní koncepce a etnopolitického konfliktu

Pro výzkum konkrétního etnického konfliktu je zapotřebí znát nejen kontext výchozí situace zúčastněných etnických skupin, ale především zmapovat faktory, které ke konfliktu směřovaly. Michael Brown v této souvislosti uvádí 4 základní skupiny faktorů, které se podílí na vyústění vztahu etnik v etnopolitický konflikt. Jedná se o skupinu strukturálních faktorů, politických faktorů, ekonomických a kulturních faktorů.

V rámci strukturálních faktorů se jedná o problém slabých států, tedy států se slabou institucionalizací, nestabilní bezpečnostní situací a pestrou etnickou geografii.⁹ Dle akademiků

---

⁸ NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*, s. 12

⁹ BROWN, E. Michael et al.: *Nationalism and Ethnic Conflict*, 2. vyd. London: The MIT Press, 2001. ISBN 978-0262523158, s. 5 - 6

v těchto případech k etnickým konfliktům dochází nejčastěji, jelikož se v takovém státě lehce zformuje armáda na straně etnické skupiny, která byla do té doby utlačovanou skupinou občanů.¹⁰ Slabými státy jsou přitom zpravidla myšleny nejen země třetího světa, ale i státy vzniklé po rozpadu SSSR. Skupina politických faktorů v sobě zahrnuje nedostatek politických institucí, které vedou k oslabení státní struktury nebo diskriminaci etnické skupiny prostřednictvím politické instituce. Častým faktorem je i agresivní nacionalistická ideologie politických elit. Ekonomická skupina faktorů zahrnuje například zabrzděný či nulový ekonomický rozvoj v dané zemi, který vzniká přerušáním diplomatických styků s regionální velmocí, nebo ekonomickou diskriminací ze strany ekonomického partnera. Vyústěním těchto skutečností je pak neschopnost ekonomického rozvoje státu, na jejímž území dané etnické skupiny žijí. Do této skupiny faktorů také spadají případy, ve kterých je menšinové etnikum schopné ekonomické samostatnosti a to díky přírodním zdrojům, které se vyskytují na území, které osidluje.¹¹ Skupina kulturních faktorů zahrnuje kulturní diskriminaci menšinové etnické skupiny, kterou může být například rozdílný výklad historie etnika, diskriminace etnické skupiny na základě zákazu projevu kulturní identity, nerovnoměrný přístup ke vzdělání, diskriminace týkající se výuky a používání jazyka menšiny či rozdílného náboženského vyznání.¹²

Detailní typologii faktorů etnické mobilizace nabízí švédský akademik Svante E. Cornell. Na úvod jeho výzkumu zmiňuje fakt autonomního statusu etnické skupiny. Vzájemné vztahy etnických skupin žijících na území jednoho státu jsou v tomto případě podrobeny zkoušce sdílení společného teritoria. Obě skupiny však v tomto státě nemají rovnocenné postavení. V této situaci pak lze jednoduše sklouznout k útisku etnika využívajícího autonomie a v jeho důsledku pak situace může vyústit v etnickou mobilizaci a následný konflikt.¹³

Dalším zásadním faktorem je kulturní rozdílnost etnických skupin. V této souvislosti jsou nejčastěji zmiňovány dva hlavní identifikátory kulturní příslušnosti, a to jazyk a náboženství. Primárním identifikátorem kulturní diferenciací a současně i národní identity je však jazyk. Náboženství pak pro etnickou skupinu představuje soubor morálních hodnot a

---

¹⁰ MILTON, J. Esman: *Ethnic Politics*. 1. vyd. New York: Cornell University Press, 1994. ISBN 0801482313, s. 224 - 225

¹¹ CORNELL E., Svante: *Autonomy and Conflict: Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases in Georgia*, Uppsala: Uppsala University 2002, ISBN 9150616005, s. 119

¹² BROWN, E. Michael: *Nationalism and Ethnic Conflict*, s. 5 - 12

¹³ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict, Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases in Georgia*. Uppsala: Uppsala University 2002, ISBN 9150616005, s. 21 - 23

pravidel. Neformuje však identitu etnika takovým způsobem, jako právě lingvistický identifikátor.

Fakt minulých konfliktů daných etnických skupin a mýty, zakořeněné v dějinách etnik se řadí mezi další faktory mobilizace etnika. Svante E. Cornell uvádí, že čím větší intenzita minulého konfliktu je zakořeněna v identitě etnika, tím větší pravděpodobnost vyústění vzájemných vztahů v konflikt se nabízí.

Dalším faktorem je pak výskyt drsného, hornatého terénu na území obývaného menšinovým etnikem. Pokud toto etnikum osidluje hornatý terén, je zde vyšší pravděpodobnost, že etnikum využije podmínek pro vedení guerillové války a dojde mezi ním a většinovým etnikem k ozbrojenému konfliktu.¹⁴

Zajímavým postřehem je rovněž zjištění pravděpodobnosti etnické mobilizace v případech, kdy žijí dvě sobě navzájem příbuzná etnika v jiných zemích, vědí o sobě a vzájemně se podporují v kulturním růstu. Tato etnika (pokud se tedy jedná o minoritní skupiny v daných zemích) mnohem snáze dojdou etnické mobilizace, než etnické skupiny, nemající podporu ani příklad v jiném etniku, které by je k případné etnické mobilizaci mohlo motivovat.¹⁵

Velmi častým motivem k etnické mobilizaci je rovněž nepříznivá politická elita, která rozvoji menšinové etnické skupině nepřeje. Pokud se v zemi vyskytne radiální politik s mocí menšinové etnikum znevýhodnit, etnikum dostane logický pud k sebeobraně a k uvědomění si vlastní etnické identity. Politická reprezentace však také určuje směr národnostní koncepce v dané zemi a rovněž má moc poskytnout minoritnímu etniku prostor na kulturní rozvoj.

1.2.2.1. Rozlišení podmínek etnické mobilizace

Autoři též zmiňují tři zásadní kategorie momentů, které vedou k mobilizaci etnické skupiny. Patří mezi ně ochota etnika k mobilizaci, schopnost jednat a politická příležitost k mobilizaci. Popud k rebelii na počátku konfliktu má za účel obranu etnické identity. V momentě, kdy je etnická skupina schopna reagovat na vnější nebezpečí, výskyt nejbližší příležitosti k mobilizaci se pak stává přelomovým momentem, kdy se zdánlivě mírně napjaté

---

¹⁴ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict, Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases in Georgia*. s. 115

¹⁵ Tamtéž, s. 116

vztahy obou etnických skupin přejejí do (někdy i ozbrojeného) konfliktu. Na těchto faktorech můžeme pozorovat rozvoj identity dané etnické skupiny, jelikož díky nabytí schopnosti kolektivní akce, vytváří etnická skupina svoji identitu.¹⁶ Pokud se skupina vyznačuje silnou soudržností, je popud k rebelii snáze a rychleji zrealizován, pokud však v etnické skupině chybí vnímání příslušnosti k etniku, není skupina puzena reagovat na vnější nebezpečí a nenabude tak ani schopnost ke své mobilizaci. Etnický konflikt však převážně vzniká za výskytu všech výše uvedených faktorů, tedy za výskytu ochoty k mobilizaci, schopnosti reakce a politické příležitosti k etnické mobilizaci.¹⁷

Faktory etnické mobilizace následně Svante E. Cornell rozlišuje na tzv. stálé podmínky a tzv. spouštěcí faktory. Stálými faktory se míní ty faktory, které jsou hluboce zakořeněny v identitě etnika a nejsou nutným důvodem konfliktu. Naopak tzv. spouštěcí faktory představují takové faktory etnické mobilizace, které znamenají rychlou etnickou mobilizaci a jsou tak faktorem, bez kterého by etnická mobilizace nebyla možná.¹⁸ Tento typ faktoru tak odůvodňuje výskyt etnopolitického konfliktu za konkrétních podmínek a v konkrétním čase.¹⁹

2. Kontextuální část

Účelem této části práce je zasazení faktů o gruzínsko-abchazském konfliktu do výše zpracované teorie a poukázání na rozdílnost vnímání konfliktu jeho oběma stranami. Na základě historických faktů budu aplikovat faktory etnické mobilizace na tento konkrétní případ. Uvedu zásadní momenty, jenž formovaly národnostní koncepci obou etnik. Ta měla následně dopad na vyústění vztahu etnik v ozbrojený konflikt.

2.1. Vnímání konfliktu oběma zúčastněnými stranami

Dříve, než se začnu zabývat aplikací výše uvedených faktorů a teoretických konceptů na gruzínsko-abchazský konflikt, je důležité zmínit to, jak etnika, zúčastněná v konfliktu, celou záležitost vnímají. Není totiž nezbytně nutné pokládat tento konflikt za konflikt etnopolitický.

---

¹⁶ GURR, R. Ted: *Peoples versus states, Minorities at Risk in the New Century*. 1. vyd. Washington: USIP Press 2000, ISBN 9781929223022, s. 75 - 79

¹⁷ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 25

¹⁸ GURR, R. Ted a Barbara HARFF: *Preventive Measures: Building Risk Assessment and Crisis Early Warning Systems*. 1. vyd. Boston: Rowman & Littlefield Publishers Inc., 1998, ISBN 9780847688746, s. 72.

¹⁹ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 26

Dle Gruzínů se v tomto případě nejedná o etnopolitický, nýbrž o politický konflikt. Toto tvrzení zdůvodňují Gruzíni tím, že motivem k vyústění jejich soužití s Abcházci v konflikt nebyla nevraživost vůči jejich rozdílnému etnickému původu (i když de facto popírají rozdílnost původu Abcházců – tj. dle jejich oficiálního přístupu k záležitosti, jsou Abcházci součástí gruzínské etnické rodiny, stejně jako např. Svanové či Mingrelci). To, co přimělo Gruzíny daný konflikt nazývat konfliktem politickým, je separatistická aktivita abchazské menšiny podporovaná jednoznačně Moskvou. Podkopává tak gruzínskou teritoriální integritu. Tomuto tvrzení přispívá fakt, že je abchazská separace dle Gruzínů nejen silně podporována, ale i spoluorganizována Ruskou federací. Tímto se pokouší dezintegrovat stát, jenž se snaží vymanit se z oblasti ruského vlivu a přiblížit se více demokratickému Západu, zejména Evropské Unii. Zajímavým postřehem, který dále potvrzuje toto tvrzení, je fakt, že Gruzíni nemají problém se soužitím s jinými etniky, žijícími na území gruzínského státu (např. s Armény, Adžary apod.).²⁰

Ani Abcházci však na konflikt nepohlížejí jako na konflikt etnický. Přisuzují tomu fakt, že stejně jako Gruzíni nemají problém se soužitím s jinými etnickými skupinami. Gruzíni jsou pro Abcházce specifickým případem. Dle jejich ideologie se jedná o formu imperialismu. Ten se Gruzíni na Abcházcích snaží vydobýt. Jejich cílem je sebeurčení, ve kterém jim však imperialistická Gruzie brání. Gruzíni dané tvrzení popírají s odůvodněním abchazského separatismu a příslušnosti Abcházců do gruzínského národa. Pro obě skupiny je tedy konflikt mezi nimi konfliktem nikoliv etnickým, nýbrž politickým. Skupiny zařazení konfliktu do skupiny konfliktů etnických odmítají rovněž i proto, že ze všeobecného hlediska jsou za etnické konflikty považovány především rozkoly podobného charakteru v zemích třetího světa, do kterého sebe samu ani Gruzie, ani její autonomní Abcházie rozhodně nepočítá. Celý západní akademický svět však vyhodnotil tento konflikt jako etnický.

Jak ve svém výzkumu zmiňuje další z autorů vyjadřujících se k tomuto konfliktu (Bruno Coppieters), je vztah Gruzínů a Abcházců v průběhu celé historie formován vzájemným pocitem diskriminace. Gruzíni obviňují Abcházce ze separatismu a ze spolčení s Ruskem. Abcházci na druhé straně viní Gruzíny z imperialismu a z nedostatečného udělení prostoru pro jejich kulturní rozvoj. Gruzíni však tento fakt mnohdy zdůvodňují obavou, nad příliš velkým vlivem Ruska. S tím spjatou obavou o rusifikaci gruzínské kultury, a to zejména na konci 70.

---

²⁰ NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*, s. 3. – 5.

let, kdy byla Abcházcům ze strany vedení SSSR nabídnuta řada možností pro kulturní rozvoj Abcházců.²¹

2.2. Zasazení faktorů etnické mobilizace do kontextu gruzínsko-abchazského konfliktu

V roce 1931, kdy Stalin záměrně snížil status Abcházie ze svazové republiky na autonomní republiku Abcházie v rámci Gruzínské SSR, započala další éra pokusů o soužití Abcházců a Gruzínů v jednom státě. Nejen, že se Abcházcům jejich nový autonomní status nezamlouval, ale navíc se po celou dobu do nabytí gruzínské nezávislosti několikrát pokoušeli vymanit z gruzínské nadvlády. Autonomní status jim však stále dával určitou platformu pro rozvoj vlastní kultury. Od tohoto milníku zaznamenáváme důležité etapy soužití Abcházců s Gruzíny. První z nich je etapa tzv. gruzinizace, která probíhala pod taktovkou Stalina a Beriji na začátku 50. let. Na konci let 70. ji pro změnu vystřídala etapa tzv. abchazského obrození, a to ve formě založení (případně i posílení) abchazských vědeckých institucí, sloužících jako platforma pro abchazskou inteligenci. Touto platformou byla například Abchazská univerzita založená v roce 1979. Na konci 80. let přichází další etapa, a to proces boje Gruzínů o nezávislost na SSSR. Tento proces probíhal paralelně s dalším pokusem Abcházců o sebeurčení a přičlenění se k Ruské sovětské federativní svazové republice, což vedení SSSR odmítlo. Status autonomie tedy jednoznačně patří mezi faktory, které etnickou mobilizaci v Gruzínsko-abchazském konfliktu ovlivnily a posílily národnostní koncepci Abcházců. Abcházci tak měli díky autonomnímu statusu a jejich stálé touze o sebeurčení možnost se lépe identifikovat a vymezit jejich rozdílnost vůči Gruzínům, což pomohlo k budování jejich národnostní koncepce.

Kulturní rozdílnost patří bezpodmínečně k těm nejvíce zmiňovaným faktorům etnické mobilizace gruzínsko-abchazského konfliktu. Identifikace specifické kultury spočívá na dvou hlavních determinantech, konkrétně na jazyku a náboženství. V obou se Abcházci od Gruzínů liší. Jazyk Abcházců, tedy abcházština, nemá tak dalekou historii jako jazyk gruzínský. Ještě do 19. století neměla svoji psanou podobu. Abeceda abchazského jazyka byla vytvořena na konci 19. století a následně se několikrát přepracovala. Vzhledem k tomu, že se abchazský jazyk (včetně jeho psané podoby) formoval se zpožděním ve srovnání s jazykem gruzínským, využívali do té doby Abcházci jazyk gruzínský. Mimo jiné to pro Gruzíny znamená další podnět

---

²¹ COPPIETERS, Bruno a Michel HUYSSSEUNE: *Secession, History and the Social Sciences*. 1. vyd. Brussels: VUB Brussels University Press, ISBN 9054873124, s. 110

pro zařazení Abcházců do rodiny gruzínských národů. Gruzíni totiž považují jazyk za hlavní determinant národnostní příslušnosti.²²

Co se náboženské příslušnosti týče, byli vždy Abcházci na rozdíl od Gruzínů etnikem nevyznačujícím se jednotným náboženským vyznáním. Část Abcházců se dnes hlásí k ortodoxnímu křesťanství. Větší část však vyznává sunnitský Islám, a to v důsledku působení vlivu Osmanské říše od 15. do 19. století. Gruzíni jsou však v otázce religiozity značně jednotnější. Hlásí se většinově k ortodoxnímu křesťanství a v mnohem menší míře i k Islámu či katolické církvi. Tento faktor rovněž můžeme jednoznačně považovat za další z katalyzátorů etnické mobilizace tohoto konfliktu.

Národnostní koncepce etnika/ národa může být buď asimilační (inkluzivní), nebo exkluzivní.²³ Co se týče gruzínsko-abchazského konfliktu, abchazská menšina na území cítila znevýhodnění své pozice v rámci gruzínského státu, a to zejména v prvních letech užívání autonomního statusu v rámci Gruzínské SSR, kdy byla gruzínská politika pro etnické menšiny jednoznačně exkluzivní. S přihlédnutím na proces gruzínizace z 30. let a o několik desítek let později i na nacionalistickou rétoriku gruzínského vůdce Gamsachurdii na počátku let 90. bychom Gruzíny mohli zařadit do exkluzivního modelu národnostní koncepce.²⁴ Aplikace tohoto faktoru je však v tomto případě diskutabilní, jelikož pár jiných etnických skupin v rámci Gruzie nemělo se soužitím s Gruzíny výraznější problém (např. Adžarové nebo Arméni). Mohli bychom tak spíše konstatovat, že se Gruzíni nepřátelsky chovali pouze k těm etnikům, která projevovala snahu o separaci. Na druhé straně je zde velmi podobná prognóza typu národnostní koncepce u Abcházců. Abcházci se stavěli nepřátelsky pouze vůči Gruzínům, a to z důvodu přesvědčení o gruzínském imperialismu, který měl dle nich Abcházce pohltnout. Abcházci se však na rozdíl od Gruzínů nemuseli národnostní koncepcí tolik zabývat, jelikož se nenacházeli v pozici, kdy by o osudu jiných etnik, žijících na jejich území, rozhodovali. Faktor národnostní koncepce gruzínského etnika byl pro Abcházce bezpochyby dalším z důvodů jejich etnické mobilizace.

Území Abcházie se rozkládá v hornaté oblasti západního Kavkazu a sahá ke břehům Černého moře. Svante E. Cornell zmiňuje právě tento faktor jako příznačný k tomuto konkrétnímu případu etnické mobilizace, jelikož je hornatý terén vhodný pro guerillovou válku,

---

²² NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*. s. 18

²³ BRUBAKER, Roger: *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, 2. vyd. Londýn: Harvard University Press, 2009, ISBN 9780674028945, s. 112

²⁴ NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*, s. 20

jenž v tomto případě v pohraniční oblasti mezi Gruzii a autonomní Abcházíí nastala. Faktor je rovněž aplikovatelný v řadě dalších případů etnické mobilizace v tomto regionu (např. konflikt v Náhorním Karabachu či Jižní Osetii).²⁵

Abcházci, jakožto příslušníci severokavkazských kmenů mají příbuzenské vazby s Čerkesy a dalšími etniky. Těmito jsou dnes již většinou zaniklé národy (Ubychové, Abazgové). Ve druhé polovině 19. století došlo k Ruským impériem organizovanému vysídlování Čerkesů ze severního Kavkazu do Osmanské říše, což způsobilo zánik jednotného čerkeského etnika. Čerkesové nacházeli nové domovy v různých zemích dnešní střední Asie (v Turecku, Sýrii či Izraeli). Z důvodu roztržičnosti čerkeského etnika tak Abcházci de facto ztratili své příbuzné etnikum a tudíž pro ně ani tento faktor nemohl být motivací k etnické mobilizaci. Tento faktor se stal součástí tvorby národnostní koncepce, a to díky obavě ze zániku abchazského etnika. Abcházci etnickou mobilizací chtěli předejít podobnému osudu, který postihl Čerkesy, a vyhnout se tak jejich zániku.

Pokud se podíváme do historie soužití obou etnik v rámci Sovětského svazu, zjistíme, že při budování abchazské národnostní koncepce zpočátku figurovaly obavy ne z gruzínského národa, ale z Ruska (původně z vlivu Ruského impéria a následně z vlivu vedení SSSR). Identifikace abchazského etnika tak zpočátku probíhala na základě vymezení se vůči Rusům. Nikoli vůči Gruzínům. Kořeny takových obav sahají do poloviny 19. století, kdy se v Abcházii vzedmula vlna nespokojenosti s ruskou nadvládou Ruského impéria. První protesty propukly v Abcházii v roce 1866 a následně 1877,²⁶ avšak oba byly krvavě potlačeny. Následně z Abcházie uprchlo několik desítek tisíc Abcházců do Osmanské říše, což vyústilo ve značný úbytek abchazského obyvatelstva.²⁷

S ruskou bolševickou revolucí v roce 1917 se i na území Abcházie začíná formovat revoluční hnutí v čele s Abcházcem Nestorem Lakobou. Pod jeho vedením se Abcházie dostala pod nadvládu bolševického Ruska. Následně se Abcházie dostávala střídavě do područí bolševického Ruska a menševické Gruzie. Následně spočinula jako součást svazových sovětských republik v rámci Zakavkazské sovětské federativní socialistické republiky, kde zůstala až do jejího rozpadu v roce 1936. Avšak tou dobou již byl její status degradován na

---

²⁵ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 117

²⁶ Nutno připomenout, že od roku 1864 docházelo k nucenému vysídlení příslušníků čerkeského etnika ze severního Kavkazu do Osmanské říše a do dalších zemí.

²⁷ OLSON, S. James: *An Ethnohistorical Dictionary of the Russian and Soviet Empires*, 1. vyd. Westport: Greenwood Publishing Group, 1994, ISBN 0313274975, s. 5 - 7

pouhou autonomní republiku Gruzínské SSR, jakožto údajný trest za neposlušnost při neochotném procesu kolektivizace v Abcházii.²⁸ A právě tato křivda, kterou představovala degradace statusu Abcházie ze svazové republiky na autonomní republiku Gruzínské SSR, znamenala počátek směřování abchazského hněvu směrem ke Gruzínům, pod jejichž nadvládou se Abcházci v roce 1931 octli. Následovala dlouhá éra gruzinizace Abcházců, kdy probíhal proces zahlazení abchazského kulturního dědictví. Abchazské písmo bylo nahrazeno písmem gruzínským a za oficiální jazyk ustanovena gruzínština s ruštinou spolu se zákazem výuky abchazského jazyka. Současně probíhala řízená migrační vlna Gruzínů do Abcházie. V souvislosti s tímto procesem gruzinizace byl (Stalinovým pomocníkem, rovněž etnickým Gruzínem, Lavrentem Berijou) otráven abchazský lídr, Nestor Lakoba. Tato událost ještě více prohloubila křivdu způsobenou Gruzíny na Abcházcích. V důsledku křivdy následně Abcházci budovali národnostní koncepci, která ke konečné etnické mobilizaci skvěle posloužila.

Situaci v následujících desetiletích přirostřovalo opakované publikování teze gruzínského historika Pavla Ingorokvy o původu abchazského etnika. Poprvé ji zveřejnil ve své knize v 50. letech. Teze byla několikrát opakovaně publikována v článcích gruzínských časopisů, což vždy vedlo k pobouření abchazských intelektuálů a k požadavku o připojení Abcházie k Ruské sovětské federativní socialistické republice. Tyto opakované výzvy nebyly nikdy plně vyslyšeny.²⁹ Stejně tak, jako pro Abcházce tato teze znamenala jasný útok Gruzínů na abchazské etnikum, znamenalo též abchazské pojetí jejich původu pro Gruzíny křivdu. Abcházce totiž považují Gruzíny za etnikum patřící ke gruzínské národnostní rodině, s odůvodněním důvěryhodnosti Ingorokvovy teze.

V moderních dějinách abchazského i gruzínského etnika můžeme pozorovat výskyt hned několika radikálních politických lídrů, kteří se zasloužili o upevnění srozumitelné národnostní koncepce obou etnik. Po 1. světové válce byl pro Abcházce takovým lídrem Nestor Lakoba. Bolševik, jenž Abcházce dokázal mobilizovat v první fázi nadvlády SSSR. S Lakobou je spojena komplikovaná kolektivizace v Abcházii na počátku 30. let 20. století a následné nepokoje spojené se snížením statusu Abcházie na autonomní republiku v rámci Gruzínské

---

²⁸ OLSON, S. James: *An Ethnohistorical Dictionary of the Russian and Soviet Empires*, s. 6 - 9

²⁹ Teze Pavla Ingorovky pojednává o původu Abcházců. Dle teze jsou Abcházci pouze potomky národu Adygejců, tedy přistěhovalců, kteří na území přesídlili ze Severního Kavkazu v 16. století. Dle teze jsou Abcházci původem Gruzíni. Jelikož obývali území zvané Abcházie, začalo se jim rovněž říkat „Abcházci“. Odtud vznikl i název pro přistěhovalce na toto území z 16. století. Za dnešní Abcházce Ingorokva považuje potomky jak původních Abcházců – dle něj tedy etnických Gruzínů, tak přistěhovalců, tedy původních Abazců.

SSSR. Lakoba byl následně jako příliš nepřizpůsobivý nacionalistický vůdce otráven Berijou a Abcházci tak nadlouho přišli o silnou politickou reprezentaci.

S dalším silným politickým vůdcem se Abcházci setkávají až na začátku 90. let. Pokračovatelem boje za právo Abcházců na sebeurčení se stal abchazský vůdce Vladislav Ardzinba. Ten byl v prosinci 1990 zvolen předsedou Nejvyššího sovětu Abcházie. Současně se tak stal i hlavní abchazskou politickou elitou, určující tempo vzestupu abchazské etnické mobilizace a díky své proti-gruzínské rétorice si získal přízeň většiny Abcházců. Za jeho vlády Abcházie deklarovala návrat k abchazské ústavě z roku 1921,³⁰ což de facto znamenalo vyhlášení nezávislosti na Gruzii. Tento akt předznamenal ozbrojený konflikt, jenž mezi oběma etniky vypuknul pár měsíců po vyhlášení abchazské nezávislosti (v létě 1992). Zformoval také Národní Gardu, jakožto ozbrojenou složku Abcházie, sestávající pouze z etnických Abcházců. Jeho řešením gruzínsko-abchazských pnutí bylo východisko v podobě ustanovení konfederace. Tento návrh byl gruzínskou stranou ignorován, načež se radikalizace a proti-gruzínská rétorika Ardzinby zvyšovala. V červenci 1992 navíc Ardzinba prohlásil, že „*Abcházie je dost silná na to, aby Gruzii ve válečném konfliktu porazila.*“³¹ Současně můžeme v Abcházii pozorovat výskyt radikální politické síly, která se postupně formovala již od konce 80. let, a to se vznikem nacionalistického občanského hnutí *Aydgylara* (v překladu Jednota). Toto hnutí stavělo na pilířích loajality k Sovětskému svazu a boji za etnická práva Abcházců.³²

Na gruzínské straně můžeme pozorovat taktéž velmi radikální politickou elitu. Ani ne tak v průběhu nadvlády Sovětského svazu, ale spíše v průběhu boje o nezávislost na SSSR. Poté i po získání nezávislosti, a to v čele s prezidentem Zviadem Gamsachurdjou. Ten se stal prezidentem v květnu 1991, kdy si Gruzie začala klestit cestu k nacionalistické a jiným národům uzavřené společnosti, stavějící se negativně k jakékoliv formě separatismu od gruzínského státu. Za krátký čas jeho vlády (listopad 1990³³ – prosinec 1991) si Zviad Gamsachurdia proti sobě počítal jak národnostní menšiny (Jihoosetince a Abcházce), tak i

---

³⁰ Ústava Abcházie z roku 1921 deklaruje nezávislou svazovou Socialistickou sovětskou republiku Abcházie v rámci SSSR.

Human Rights Watch & Human Rights Watch/Helsinki: *Human Rights Watch Arms Project: Georgia/Abkhazia: Violations of the Laws of War and Russia's role in the conflict*. New York: Human Rights Watch, 1995 [online 25. 3. 2017]. Vol. 7, No. 7.

Dostupné z: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/georgia953.pdf> s. 16

³¹ CORNELL, E. Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 168

³² JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, 1. vyd. Londýn: I. B. Tauris & Co. Ltd. 2013, ISBN 9781845113384, s. 43 - 44

³³ V listopadu 1990 byl Gamsachurdia zvolen předsedou Nejvyšší Rady Gruzínské SSR

samotné gruzínské obyvatele. Způsobil to jeho autoritářský způsob vlády a agresivní nacionalistická rétorika namířená proti jeho odpůrcům a separatistickým etnickým skupinám.³⁴

Faktor výskytu radikální politické elity můžeme aplikovat na náš konkrétní případ, a to hned ze dvou perspektiv. Radikální politická elita se vyskytovala na obou stranách konfliktu. Jak na gruzínské, tak i na abchazské. Není proto pochyb, že se takto proti sobě namířené elity v radikálních postojích vzájemně „podporovaly“ a obě etnika tak svoji národnostní koncepci s pomocí svých radikálních lídrů jen upevňovaly.

3. Empirická část

3.1. Charakteristika etnik

3.1.1. Abcházci

3.1.1.1. Etnogeneze abchazského etnika

Díky archeologickým nálezům, jejichž původ se datuje od 3. tisíciletí do 7. století př. n. l., dnes můžeme doložit přítomnost kolchidské, tj. západogruzínské kultury na dnešním území Gruzie. Archeologické záznamy dokládají osídlení území dnešní západní Gruzie pouze jedinou, kolchidskou kulturou. Abcházci tedy zcela původními obyvateli dnešní Abcházie nebyli.³⁵

V 1. – 2. stol. n. l. se autoři starých pramenů poprvé zmiňují o etnikách, nazývaných Apsilové a Abazgové. Tato dvě sobě příbuzná etnika se začínají usazovat na západním Kavkazu. Území, které tato etnika osídlila (dnešní jihovýchodní Abcházie), tímto dostává pojmenování Abazgie.³⁶ Ve 3. století vzniká na území západní Gruzie Lazské království. Avšak od 6. století spadá pod nadvládu Byzantské říše. Koncem 8. století na území vzniká Abchazské království, a to sjednocením Abazgie s královstvím Lazika.³⁷ Království však bylo vazalským

---

³⁵ GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE. *Abcházie v dějinách gruzínského státu*. 1. vyd. Praha: MEZERA, 2014. ISBN 9788087148365, s. 37

³⁶ Tamtéž, s. 38

³⁷ Státní útvar Lazika neboli království Egrisi se rozprostíral v západní části dnešního území Gruzie. Jeho existence trvala od 1. století n. l. do 7. století.

státem uvnitř Byzantské říše. Na sklonku 8. stol. se Abchazskému panovníkovi, knížeti Leonovi II., podařilo vymanit se z Byzantského područí, čímž přijal titul krále.³⁸ Abchazské království tak představovalo prvního předchůdce dnešní Abcházie. V 11. století, po smrti krále Kartvelů získává jeho korunu abchazský král Bagrationi Bagrat III. Abchazské království se tak stává součástí sjednoceného gruzínského království Sakartvelo. Touto zlomovou událostí začíná slavná éra rozkvětu gruzínského státu.

Na původ Abcházců dodnes v akademické sféře panují rozdílné názory. Většina vědců hájí názor rozdílnosti Abcházců od Gruzínů a odmítá příslušnost Abcházců do rodiny gruzínských etnik. Podle tohoto přístupu byla dnešní Abcházie osídlena navzájem si příbuznými etniky, Apsily a Abazgy. Přejmenování těchto etnik na „Abcházců“ se událo ve středověku. Stalo se tak údajně pouhou úpravou jejich názvu Mingrelci, sousedním etnikem. Současně je etnikum Abcházců přičleňováno za příbuzné Čerkesů, a to z důvodu podobnosti jazyků obou etnik a jejich příslušnosti do rodiny severokavkazských jazyků.³⁹

Další verzí původu Abcházců je verze propagovaná zejména gruzínským historikem Pavlem Ingorokvou, a to především od 50. let 20. století. Jedná se o tezi, která mluví o Abcházcích jako o etniku, které na území dnešní Abcházie emigrovalo v 17. století⁴⁰ důsledkem Perských nájezdů z jihu. Peršané zapříčinili vylidnění podhorských oblastí Kavkazu a umožnili tak severokavkazským kmenům (zpravidla Čerkesko-Adygejskému etniku) toto území osídlit.⁴¹

Oba názory na původ Abcházců mají dodnes své zastánce. Nezaujatí akademici, kteří se problematice etnopolitických konfliktů Kavkazu věnují, otázku abchazského původu zmiňují pouze s opatrností a s odkazem na tento stálý akademický rozkol.

3.1.1.2. Identita abchazského etnika

Dle historických pramenů se od 11. do 14. století na území Abcházie objevují gruzínské nápisy, což svědčí o částečném kartvelském osídlení abchazského území.⁴² Je důležité zmínit, že abchazský jazyk neměl do 19. století psanou podobu, což do té doby Abcházců nutilo používat jazyk gruzínský. Až v 60. letech 19. století dochází ke snahám abchazský jazyk

---

³⁸ GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE: *Abcházie v dějinách gruzínského státu*. s. 38 - 40

³⁹ HEWITT, George: *The Abkhazians: A Handbook*, New York: Routledge, 2013, ISBN 9781136802058, s. 44 - 47

⁴⁰ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, New York: Oxford University Press 2010, ISBN 978-0195399776, s. 151

⁴¹ GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE: *Abcházie v dějinách gruzínského státu*, s. 42 - 46

⁴² Jde o kmeny Abazgů a Apsilů, původní abchazské obyvatele.

přenést i do psané podoby. Abecedu sestavil ruský lingvista Petr Karlovič Uslar, a to s pomocí cyrilice. Od té doby se abchazská abeceda stále vyvíjí. Nicméně až v roce 1954 byla abchazská abeceda uvedena do dnešní podoby.⁴³

Na rozdíl od gruzínské národnosti se část Abcházců hlásí k ortodoxnímu křesťanství. Část však vyznává sunnitský Islám. Vývoj religiozity na území dnešní Abcházie prochází různými periodami. Tou první je doba před příchodem křesťanství do kavkazských království, která končí 4. stol. n. l. Následuje pokřesťanstění velké části dnešních kavkazských národů, tedy i Abcházců. Od 15. stol. dochází v Abcházii k postupné islamizaci, která trvá do 19. století. Důvodem islamizace byl narůstající vliv Osmanů v Abcházii od 15. století. Dnešní Abcházců jsou tak z části vyznavači sunnitského Islámu a ortodoxního křesťanství. I přes příslušnost Abcházců k Islámu a křesťanství jsou zde výrazné pohanské tendence. Příkladem pohanských tendencí v Abcházii může být odmítnutí postu od vína či vepřového masa v průběhu islamizace Abcházců mezi 15. a 19. stoletím.⁴⁴ Abchazský politik Nestor Lakoba později popsal Abcházece jako z 80% křesťanský, z 20% muslimský a ze 100% pohanský národ.⁴⁵

3.1.1.3. Abchazská zkušenost s nezávislostí

Prvním, z příkladů abchazské zkušenosti se sebeurčením je Abchazské království, které vzniklo sjednocením Lazského království a Abazgie v 8. století. Nejednalo se o samostatný státní útvar, ale o vazalský stát pod nadvládou Byzantské říše, ze které se Abcházcům podařilo vymanit až na konci 8. století. Od té doby abchazští panovníci získali titul krále.⁴⁶ Tato éra Abchazského království trvá do 11. století, kdy bylo Abchazského království sjednoceno s královstvím Sakartvelo.⁴⁷

V 15. století, kdy Abcházii ovládla Osmanská říše, získává abchazské etnikum uvnitř říše autonomní status. Potom, co roztroušená gruzínská království spojuje svou anexí Ruské impérium, abchazská autonomie uvnitř nového státního útvaru trvá a to pod statutem knížectví. Abcházie si však stále snažila ponechat formu nezávislosti a rezistence proti Ruskému impériu.

---

⁴³ GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE: *Abcházie v dějinách gruzínskému státu*, s. 47

⁴⁴ MATSUZATO, Kimitaka: Transnational minorities challenging the interstate system: Mingrelians, Armenians, and Muslims in and around Abkhazia. *Nationalities Papers*. Routledge 2011, Vol. 39, No. 5, ISSN 0090-5992, s. 822 – 823

⁴⁵ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*. New York: Oxford University Press 2010. ISBN 978-0-19-539976-9. s. 148

⁴⁶ GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE: *Abcházie v dějinách gruzínskému státu*. s. 39 - 40

⁴⁷ Tamtéž, s. 40 - 43

Zcela anektovat Abcházii se Rusku podařilo až v roce 1864. Téhož roku byl Abcházii za trest za dlouhou rezistenci Abcházii zrušen status knížectví. Státisíce příslušníků čerkeských etnik (Abcházci, Ubychů, Adygejci,...) byli nuceně vysídleni do Osmanské říše.⁴⁸

Po říjnové revoluci v roce 1917 až do roku 1921, kdy Gruzii dobyla Rudá armáda, patřila Abcházie pod několik různých *quasi* státních útvarů, které se různě formovaly a deformovaly v důsledku ruské občanské války. Se vznikem Zakavkazské sovětské federativní socialistické republiky v roce 1922 se Abcházie stává její součástí s určitou formou autonomie. Již od roku 1921 je však území Abcházie oficiálně Socialistickou sovětskou republikou uvnitř Sovětského svazu. Tento status však trval pouze 10 let. V roce 1931 status Abcházie Stalin degradoval na pouhou autonomní republiku uvnitř Gruzínské sovětské SSR.⁴⁹ V nezávislé Gruzii si Abcházie rovněž zachovala status autonomní republiky až do vyústění etnického pnutí v ozbrojený konflikt v roce 1992. Po ozbrojeném konfliktu s Gruzii a následném vyhlášení nezávislosti na Gruzii Abcházii oficiálně uznala pouze Ruská federace, Venezuela, Nikaragua a Nauru. Oficiálně je Abcházie stále součástí Gruzie.

3.1.2. Gruzíni

3.1.2.1. Etnogeneze gruzínského etnika

Gruzíni, neboli Kartvelové, jsou směsicí více etnografických skupin oficiálně se hlásících ke gruzínské národnosti. Tak, jak se stát Gruzie dělí na různé regiony, tak se i gruzínská národnost dělí na více sub-etnik. Některá z těchto etnografických skupin se vyznačují vlastním jazykem. V rámci gruzínského národa rozlišujeme 15 etnografických skupin.⁵⁰ Za původní gruzínské kmeny jsou považováni Svanové a Mingrelci.⁵¹

Již od 5. tisíciletí př. n. l. existují první zmínky o výskytu neolitické kultury a osad na území dnešní Gruzie.⁵² Gruzie⁵³ byla odnepaměti rozdělena na západní a východní část.

---

⁴⁸ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 149

⁴⁹ Tamtéž, s. 150

⁵⁰ Mezi tyto etnografické skupiny se řadí např. Svanové, Mingrelci, Gurianové, Imeretané a další.

⁵¹ SUNY, Ronald G.: *The making of the Georgian nation*, 2. vyd. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press 1994. ISBN 0-253-35579-6. s. 4

⁵² Například dnešní města Tsopi, Aruchlo nebo Sadacho

⁵³ gruzínsky Sakartvelo, v překladu „země Gruzínů“

Západní část, nazvaná Kolchis (později Abazgie), byla od východní části (Iberie/ Kartli⁵⁴) rozdělena Suramským průsmykem. Na území západní Gruzie byl vytvořen státní útvar Kolchida.⁵⁵ S královstvím Kolchida sousedilo království Egrisi. To zaujímalo teritorium podél řeky Rioni a pobřeží Černého moře. Teprve až ve 3. stol. př. n. l. se tato dvě území spojila a vytvořila království Kolchis-Egrisi.⁵⁶

V západní části Gruzie existovalo království zvané Kartli-Ibérie. To se ve 4. století př. n. l. sjednotilo s královstvím Kolchis-Egrisi. Tak došlo ke vzniku prvního jednotného státu na území dnešní Gruzie. Toto území již kromě původního teritoria (západní Gruzie) zahrnovalo i regiony Zemo Kartli (s hlavním městem Mchetou), Kvemo Kartli, Shida Kartli a jeho nejvýchodnější část, Kakheti.⁵⁷

Těmito státními útvary začíná barvitá historie dnešní Gruzie. Po sjednocení menších království do jednoho království Gruzie následuje éra vpádu Římanů, Peršanů a následně i dalších silných mocností, jako např. Mongolsko, Osmanská říše a carské Rusko. Ty se snažily podmanit si divoké národy kavkazského podhůří. Příchod křesťanství na toto území přináší novou éru nejen gruzínských, ale také kavkazských dějin. Gruzínské etnikum stále zůstává na svém původním území a neprobíhá ani výrazná asimilace jiných, vnějších etnických skupin.

3.1.2.2. Identita gruzínského etnika

V množství kavkazských etnik je dnes nesmírně obtížné najít identitu každého z nich a vymezit hranice každé jednotlivé etnické skupiny. Ukazatelem rozdílnosti nám v tomto případě slouží jazyk nebo náboženská příslušnost. Etnické podskupiny gruzínského národa, jako například Svanové a Mingrelci, se od ostatních etnických podskupin hlásících se ke gruzínské národnosti, vymezují ukazatelem jazykové rozdílnosti. Napříč všemi gruzínskými kmeny jsou to jediná etnika mající svůj vlastní jazyk. Jazyk Svanů, tzv. svanština, má své kořeny již v 19. století př. n. l. Jazyk mingrelských kmenů má zase svůj původ v 8. století př. n. l.⁵⁸ Je tedy patrné, že tvorba identity gruzínského národa (pokud se přikláníme k faktu, že Svanové i Mingrelci jsou jeho součástí) sahá až do dávné historie samotné Gruzie a má hlubší kořeny, než samotný Gruzínský stát. Gruzínština patří do skupiny Ibersko-kavkazských jazyků. Liší se tak

---

⁵⁴ Východní Gruzie nesla oficiální název Iberie, její obyvatelé jí pojmenovali „Kartli“

⁵⁵ SUNY, Ronald G.: *The making of the Georgian nation.* s. 5

⁵⁶ Tamtéž, s. 8 - 9

⁵⁷ Tamtéž, s. 11

⁵⁸ Tamtéž, s. 4

od indo-evropské jazykové skupiny. Nemá žádnou spojitost se skupinou severokavkazských jazyků.⁵⁹ Gruzínština je specifická vlastní abecedou a písmem, vytvořeným již v 5. století.⁶⁰

Co se náboženské příslušnosti týče, přechod kavkazských etnik ke křesťanství byl zaznamenán ve 4. století n. l., kdy sv. Nino přišla na území kavkazských království šířit evangelium. V 7. stol. se Gruzie přihlásila k ortodoxní větvi křesťanství.⁶¹ Tento akt dodnes silně formuje gruzínskou národní identitu.⁶² Dále je považován za důvod gruzínské rezistence a odolnosti vůči vnějším mocnostem. Například oběma muslimským sousedním mocnostem, jako sunnitské Osmanské říši a šiitské Persii.⁶³

3.1.2.3. Vývoj gruzínské státnosti

Dalším z indikátorů tvorby národní identity jsou sdílené zkušenosti z minulosti, které se zaměřují na nejvýznamnější gruzínské panovníky i národní buditele. Za první z důležitých milníků tvorby identity gruzínského národa, v kontextu historických událostí, můžeme považovat vládu krále Miriana III. Za jeho vlády totiž království Kolchida přešlo na křesťanství.⁶⁴ O tři sta let později, tedy od roku 1089, vládl ve sjednoceném Gruzínském království král David. Během své vlády si získal přívlastek „Stavitel“. Stal se sjednotitelem východní a západní části území dnešní Gruzie a tedy prvním panovníkem sjednoceného gruzínského království. Královna Tamara, navazující o 100 let později na Davidovu vládu rozkvětu a blahobytu, se řadí mezi další významné gruzínské panovníky.⁶⁵ Po její vládě na trůn nastupuje syn Tamary, Giorgi IV. Laša. Laša jako první z gruzínských králů čelil nájezdům Mongolů. Mongolové si následně Gruzii přidružili a došlo tak k rozdělení Gruzie na východní a západní část. Gruzínská nezávislost na Mongolské říši se nepodařila ani v následujícím, 14.

---

⁵⁹ BERMAN, M., et al.: *Georgia through its legends, folklore and people*. New York: Nova Science Publishers, Inc. 2011. ISBN 978-1-61209-641-4. s. 24

⁶⁰ CORNELL, Svante: *Autonomy and Conflict*. s. 129

⁶¹ Tamtéž

⁶² Vzpomenout můžeme na nedávnou návštěvu papeže Františka v Tbilisi (30. 9. – 2. 10. 2016), kdy v průběhu papežovy závěrečné bohoslužby skandující dav s transparenty kritizoval návštěvu Svatého otce s odůvodněním gruzínské příslušnosti do východokřesťanské církve.

⁶³ BERMAN, M., et al.: *Georgia through its legends, folklore and people*. s. 24

⁶⁴ Legenda vypráví příběh o nemocné gruzínské královně Nana, k níž poddaní přivedli misionářku Nino, aby se za královnu modlila ke svému Bohu. Když se na přímluvu Nino Bůh slitoval nad královnou a navrátil jí zdraví, královna uvěřila v křesťanského Boha a přešla na křesťanskou víru. Zatímco její manžel, král Mirian nebyl stále o existenci neznámého Boha přesvědčen. Král se zanedlouho vydal na lov do hor. Náhle nastala tma a král se ze strachu začal modlit k Bohu misionářky Nino. Když Bůh královi modlitbu vyslyšel, opět nastalo světlo a král Mirian v Boha uvěřil a z věčnosti k němu zavedl křesťanství jako státní náboženství.

BERMAN, M., et al.: *Georgia through its legends, folklore and people*. s. 82

⁶⁵ CORNELL, Svante: *Autonomy and Conflict*. s. 131

století, ubránit. V těchto letech začíná dlouhá éra rozdělené a vnějším mocnostem podrobené Gruzie. Dochází k rozštěpení království na tři menší království: Imereti, Kakheti a Kartli.⁶⁶

16. století pro Gruzii přináší další éru podrobení se cizím mocnostem, a to Osmanské a Perské říši. Od roku 1555 se sféra vlivu mezi Persií a Osmanskou říší oficiálně dělí Suramským průsmykem na západní a východní část. Západní část, zahrnující království Imereti, spadá pod Osmanskou nadvládu. Východní část (království Kartli a Kakheti) spadala pod nadvládu Peršanů.⁶⁷

S náhlým ekonomickým a teritoriálním rozmachem Ruského impéria se z Ruska stala nová regionální mocnost. Po rusko-turecké válce a závěrečné mírové smlouvě z Küçük Kaynarca z roku 1774 Rusko ovládlo značnou část pobřežního území Černého moře a rozpíná své državy jižním směrem. S podporou a příslibem ochrany před vnějšími nepřáteli Rusko získává Georgijevským traktátem (1783) kontrolu nad východním územím Gruzie (královstvími Kartli a Kakheti). V průběhu druhé rusko-turecké války boje probíhaly na gruzínském území, což pro Gruzii znamenalo drancování měst a ztrátu několika kulturních památek.⁶⁸ Po ruském vítězství dochází v roce 1813 ke znovusjednocení bývalé Gruzie smlouvou z Gulistanu, podepsanou Ruskem, Persií a Osmanskou říší. Ruské carství tak získalo obě gruzínská království (Kartli-Kakheti a Imereti).⁶⁹ Knížectví Samegrelo (též Mingrelie) a Svaneti si ponechali vlastní autonomii do poloviny 19. století. Abcházie svoji autonomii udržela až do roku 1864.⁷⁰

Těmito událostmi se všechna současná teritoria Gruzínského státu střetla a spojila začleněním do Ruského carství. S výjimkou malé pauzy v podobě uznání samostatné Gruzínské republiky západoevropskými mocnostmi v lednu roku 1920 a následným oficiálním uznáním Gruzínského státu po skončení První světové války, bylo teritorium dnešní Gruzie pod nadvládou Ruska, ať už carského nebo bolševického.⁷¹

---

⁶⁶ SUNY, Ronald G.: *The making of the Georgian nation*. s. 39 - 46

⁶⁷ KING, Charles: *The ghost of freedom, A history of the Caucasus*, 1. vyd. New York: Oxford University Press 2008, ISBN 978-0-19-539239-5, s. 22 - 23

⁶⁸ Tamtéž, s. 25 - 27

⁶⁹ Tamtéž, s. 30 - 31

⁷⁰ CORNELL, Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 133

⁷¹ KING, Charles: *The ghost of freedom, A history of the Caucasus*. s. 171 - 172

3.2. Příčiny konfliktu

3.2.1. SSR Gruzie za Stalinovy éry

3.2.1.1. Počátky útlaku abchazského etnika v rámci SSSR

Se začleněním Gruzie i Abcházie (jako součásti Gruzie) do Sovětského svazu po napadení kavkazských republik (Gruzie, Arménie a Ázerbajdžánu) Rudou armádou v roce 1921, nastává pro abchazské etnikum etapa útlaku ze strany představitelů SSSR. Uvnitř Sovětského svazu měla Abcházie s Gruzii do roku 1931 stejný status svazové republiky SSSR. Až se Stalinovým rozhodnutím o snížení statusu Abchazské republiky ze Sovětské Socialistické republiky na autonomní republiku, uvnitř Gruzínské SSR, došlo k prvním známkám budoucího útlaku Abcházců ne ze strany gruzínského národa, ale ze strany vedení Sovětského svazu.⁷² Počátky útlaku abchazského etnika a jejich zoufalého požadavku na samostatnost jsou tedy zakořeněny v éře Stalinovy vlády.

Po Stalinově nástupu do funkce generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu dochází k personálním změnám ve vedení strany a dalších důležitých státních funkcích. Jednou z klíčových změn je nástup Lavrentije Beriji do vedoucí funkce prvního tajemníka Komunistické strany v Gruzii. Nutno zmínit, že Berija pocházel z pohanské mingrelské rodiny, žijící v Abcházii.⁷³ Byl však Stalinovou pravou rukou v otázce následné gruzinizace Abcházie a zničení jakékoliv formy abchazského nacionalismu. Vedle něj zastávali státní klíčové pozice další etničtí Gruzíni, Stalinovy přátelé – Segro Ordzhonikidze (ve 30. letech zastával funkci člena Politbyra) nebo Abel Yenukidze (člen ÚV KSSS).⁷⁴

Abcházci si uvnitř Sovětského svazu původně zachovávali uznání samostatného etnika. Ať už to bylo díky charismatickému vůdci, prvnímu tajemníkovi Abchazské komunistické strany Nestoru Lakobovi nebo díky dočasnému statusu abchazské svazové republiky. Jedním z ukazatelů abchazské snahy o zachování si alespoň částečné nezávislosti byla rezistence v otázce kolektivizace, která v Sovětském svazu postupně probíhala od roku 1929. Nestor Lakoba tak pro Stalina a Beriju představoval překážku v záměru ukončení abchazské neposlušnosti a rezistence.⁷⁵

---

⁷² DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*. s. 150

⁷³ Tamtéž, s. 82

⁷⁴ CHETERIAN, Vicken: *War and Peace in the Caucasus*. 1. vyd. London: Hurst Publishers Ltd. 2008, ISBN 978-1850659877, s. 155

⁷⁵ Tamtéž, s. 81

V prosinci roku 1936 pozval Lavrent Berija abchazského vůdce Lakobu na večeři a následné divadelní představení. Berijou otráven Lakoba zemřel a Stalin se tak spolu s Berijou po úspěšném komplotu zbavil další nepříjemné záležitosti v podobě sebevědomého abchazského vůdce. V důsledku této tragédie byli příslušníci Lakobovy rodiny a jeho přátelé zatčeni a mrtvý abchazský lídr byl ještě posmrtně odsouzen jako „nepřítel lidu.“⁷⁶

3.2.1.2. Proces gruzínizace

Smrtí Lakoby pro abchazský lid začala další kapitola organizovaného útlaku pod vedením Sovětského svazu. V čele se Stalinem a Lavrentem Berijou (od roku 1938 představitelem NKVD). Abchazští vysocí úředníci a funkcionáři byli zavražděni nebo v lepším případě nahrazeni etnickými Gruzíny. Probíhala čistka ve stranické špičce a do vedení Komunistické strany Abcházie vstoupili etničtí Gruzíni (většinou Mingrelci nebo Svanové). Nucená asimilace s gruzínskou kulturou v sobě zahrnovala gruzínizaci abchazských nápisů a především nahrazení abchazské abecedy abecedou gruzínskou. Mezi 1944 a 1945 rokem došlo k zavření abchazských škol a jejich nahrazením gruzínskými školami. Výuka abchazského jazyka byla rovněž potlačena.⁷⁷ V souvislosti s nucenou gruzínizací abchazského etnika docházelo k organizované migrační vlně na abchazské teritorium. Potencionálním přistěhovalcům byly nabídnuty nově vystavené domy, které zafungovaly jako lákadlo pro nové imigranty většinou ze Svanetie nebo Mingrelie. Procento etnických Abcházců žijících na abchazském území v důsledku náhlých demografických změn kleslo na 18 procent.⁷⁸

Nucená abchazská asimilace s gruzínskou kulturou pod taktovkou Moskvy byla vyústěním Stalinovy sympatie k teorii, kterou v roce 1954 ještě více podpořila kniha gruzínského historika Pavle Ingorokvy o původu Abcházců. Teze pojednávala o Abcházcích, jako o odnoži gruzínského etnika, tedy jako o sub-etnické skupině Gruzínů. Ingorovka přirovnával původ Abcházců k původu jiných etnik, které se hlásí ke gruzínské národnosti, tedy ke Svanům a Mingrelcům. Svou teorií Ingorovka propůjčil Gruzínům legitimitu k nárokování abchazského teritoria a gruzínskému národu tak vštěpil přesvědčení, že Abcházci jsou součástí gruzínského etnické skupiny. Tato teorie je však dodnes předmětem vědeckých diskuzí.⁷⁹

---

⁷⁶ DE WAAL, Thomas: : *The Caucasus*. s. 150

⁷⁷ POTIER, Tim: *Conflict in Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South Ossetia. A legal Appraisal*. 1. vyd., London: Martinus Nijhoff Publishers 2001, ISBN 9041114777. s. 9

⁷⁸ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 150

⁷⁹ COPPIETERS, Bruno a Michel HUYSSSEUNE: *Secession, History and the Social Sciences*. Brusel: VUB Brussels University Press, 2002. ISBN 9054873124, s. 93

Od nástupu Stalina do vedení Sovětského svazu museli Abcházci čekat až do roku 1953, kdy byl po Stalinově smrti zatčen i Lavrent Berija.⁸⁰ Nucená asimilace Abcházců s gruzínským etnikem skončila, ale pro gruzínský národ tato éra taktéž znamenala intenzitu uvědomění si vlastní národní příslušnosti a i určité podvědomé nadřazenosti vůči Abcházcům.⁸¹

3.2.2. SSR Gruzie po Stalinovi

3.2.2.1. Svržení Stalinova kultu osobnosti

S příchodem Nikity Chruščova do funkce generálního tajemníka KSSS a odstranění Stalinova kultu osobnosti Gruzínská SSR ztratila výhody a privilegia, které si vychutnávala za Stalinovy vlády. Pro Abcházce to znamenalo novou šanci na získání práva rozvoje vlastního etnika. Už v roce 1954 je abchazský jazyk transformován z gruzínského písma zpět do cyrilice a s ruskou podporou se abchazská inteligence snaží o dosažení více kulturních práv pro abchazské etnikum. Mimo to zažívá Abcházie slunné časy i v otázce ekonomického rozvoje. Pobřežní abchazská města jako Suchumi, Gagra nebo Pitsunda jsou napříč Sovětským svazem známy jako relaxační a turistická centra s písčnými plážemi a luxusními letovisky. Rozvíjel se zde i zemědělský průmysl v podobě zvýšené produkce i odbytu citrusových plodů a tabáku.⁸²

V důsledku odsouzení Stalinova kultu osobnosti Nikitou Chruščovem se v gruzínském hlavním městě Tbilisi objevovaly demonstrace proti změně kurzu politiky Moskvy. K té největší došlo 4. března 1956 u Stalinova monumentu v centru Tbilisi. Shromáždění, které se neslo ve znamení podpory památky národního hrdiny, bylo vnímáno jako jeden z prvotních ukazatelů národní mobilizace Gruzínů proti Rusům. Přispěl k tomu i fakt násilného potlačení demonstrace a ztráty životů několika jejích účastníků.⁸³

Provedení destalinizace v Gruzínské SSR dostal na starost nový lídr KS Gruzie, Chruščovův spolupracovník Vasil Mzhavanadze. Ten byl po korupčních skandálech nahrazen Eduardem Ševardnadzem. Následně se začaly v Gruzii objevovat první disidentská a současně i nacionalistická hnutí na obranu kulturního dědictví Gruzínů, tedy na obranu zachování

---

⁸⁰ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 150

⁸¹ BLAUVELT, Timothy: Status shift and ethnic mobilisation in the March 1956 events in Georgia. *Europe-Asia Studies*, Taylor & Francis, 2009, 61.4 ISSN 651-668, s. 654

⁸² DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 151

⁸³ BLAUVELT, Timothy: *Status shift and ethnic mobilisation in the March 1956 events in Georgia*. s. 651 - 657

gruzínských národních symbolů, jazyka a architektury.⁸⁴ Hnutí se mimo jiné stavěla také velmi citlivě k tématu národnostních menšin a jejich vztahu s Gruzíny uvnitř Gruzínské SSR. Víceméně tak razila cestu nacionalistických řešení, než tolerance jiných etnických skupin. I z toho důvodu se etnické a národnostní menšiny žijící v Gruzii začaly rostoucího gruzínského nacionalismu obávat a hledat tak spojení v Rusku.⁸⁵

3.2.2.2. Nárůst abchazského nacionalismu

V návaznosti na březnové události v Tbilisi v roce 1956 proběhlo ještě několik protestů abchazského vedení proti gruzínským autoritám. V průběhu těchto událostí byl rovněž zveřejněn článek příklánějící se k tezi Pavla Ingorokvy o původu abchazského etnika. Článek byl zveřejněn v gruzínském časopise *Mnatobi* jedním z předních gruzínských profesorů, Nikolozem Berdzenishvilim.⁸⁶ Následující rok 1957 se v Abcházii nesl ve znamení protestů proti Gruzínskému vedení. Protesty probíhaly ve městech Lykhny a Mokvi od 10. do 13. dubna. Vyústěním protestů se stal dopis, který zaslala abchazská inteligence představitelům Sovětského svazu. Obsahem dopisu byl požadavek separace abchazské autonomní republiky od Gruzínské SSR a jejího následného připojení k Ruské sovětské federativní socialistické republice (RSFSR), kterému však Moskva nevyhověla.⁸⁷

Po zdánlivém uklidnění situace se však po deseti letech protesty v Abcházii opakovaly. V dubnu 1967 proběhla další demonstrace v hlavním abchazském městě Suchumi, které se účastnilo několik tisíc Abcházců. Šest zástupců z řad demonstrantů pak v návaznosti na nepokoje sepsalo další dopis, adresovaný Kremlu. Jejich stížnost se vztahovala na většinovou přítomnost Gruzínů v Abcházii, tedy na trvalé následky politiky nucené gruzínizace z dob Stalinovy represe, i na gruzínské využívání abchazských přírodních zdrojů. Spouštěčem protestů byla však opět otázka původu Abcházců. V roce 1967 byl vydán druhý díl knihy profesora Berdzenishviliho. V ní autor zmiňuje Abcházci nenáviděnou tezi Pavla Ingorokvy o jejich původu. Požadavek signatářů dopisu znovu zdůrazňoval útlak Abcházců vedením Gruzínské SSR a kladl za svůj cíl oddělení Abcházie od SSR Gruzie a její začlenění do RSFSR.

---

⁸⁴ Objevují se disidentská hnutí pod vedením Meraba Kostavy, Valentina Pailodze a Zviada Gamsachurdii. V roce 1974 je v Tbilisi dvojicí Gamsachurdia - Kostava založeno Hnutí lidských práv, které se v následujících letech jejího fungování zaměřovalo na podporu politiky Sovětského svazu v souladu se Závěrečným aktem Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z Helsinek z roku 1975.

CHETERIAN, Vicken: *War and Peace in the Caucasus*. s. 159

⁸⁵ Tamtéž, s. 159

⁸⁶ BLAUVELT, Timothy K.; SMITH, Jeremy (ed.). *Georgia After Stalin: Nationalism and Soviet Power*. Routledge, 2015, ISBN 978-1138945234, s. 132

⁸⁷ COPPIETERS, Bruno a Michel HUYSEUNE: *Secession, History and the Social Sciences*, s. 93

Jelikož je teze Pavla Ingorovky i v průběhu 70. let často nahlas zmiňována ve veřejném prostoru Gruzínů, zůstaly tak gruzínsko-abchazské vztahy v tomto období na bodu mrazu. S počátkem diskuze o nových ústavách Gruzie a tudíž i Abcházie přichází nová vlna nespokojenosti a protestů Abcházců proti gruzínské vládě. Abchazské protesty tak opakovaně nabyly na intenzitě v prosinci 1977, kdy byl ze strany několika abchazských intelektuálů a politických představitelů odeslán další dopis vedení Sovětského svazu se stížností na vzdělávací podmínky a kulturní ohrožení abchazského etnika. Jednalo se především o záležitost abchazského jazyka. Znovu byl zmíněn požadavek na začlenění Abcházie do RSFSR. Na jaře následujícího roku však demonstrace pokračovaly s mnohem větší intenzitou. 12 000 účastníků demonstrací se sešlo ve více než třech městech Abcházie, aby vyjádřilo nespokojenost s jejich kulturním ohrožením. Ve snaze utlumit nevráživost údajně utlačovaného etnika byl do regionu poslán zástupce vedení Moskvy Ivan Kapitonov, toho času ve funkci tajemníka ÚV KSSS. Kapitonov naznal, že některá z abchazských požadavků si zaslouží větší pozornost a inicioval změnu v abchazské ústavě. Z ústavy byl odstraněn článek o gruzínštině, jako o jednom z oficiálních státních jazyků Abcházie.⁸⁸

V reakci na proběhnuté protesty Abcházců v posledních desetiletích přichází na konci 70. let éra prosperity v oblasti abchazské kultury. Abcházie v této době získala naprostou nezávislost na gruzínském vedení ve vzdělávání, vědě či médiích. Elity Sovětského svazu se zasazovaly o to, aby k podobným nepokojům v regionu již nedocházelo. Proto se také snažily abchazskou kulturu maximálně podporovat. V Abcházii tak vznikla státní univerzita v Suchumi, a to transformací z pedagogického institutu. Tato státní univerzita Abcházcům sloužila jako platforma pro rozvoj abchazské inteligence a akademického prostředí. Vedle nově založené státní univerzity začal fungovat rovněž Institut Dmitrije Gulii, zaměřující svou činnost na jazyk, literaturu a historii Abcházců. Dále Abcházci založili vlastní televizi, což bylo vnímáno jako obrovské privilegium, jemuž se dostávalo málokteré menšině v Sovětském svazu.⁸⁹

3.2.2.3. Nárůst gruzínského nacionalismu

Po tom, co se do povědomí gruzínské veřejnosti dostávala stále hlasitěji teze Pavla Ingorovky o původu Abcházců, se názor na abchazské etnikum uvnitř gruzínského národa formoval do oficiálnější a ucelenější verze pro celý gruzínský národ, což zapříčinilo několikrát

---

⁸⁸ BLAUVELT, Timothy K.; SMITH, Jeremy (ed.). *Georgia After Stalin: Nationalism and Soviet Power*. s. 134

⁸⁹ COPPIETERS, Bruno a Michel HUYSSSEUNE: *Secession, History and the Social Sciences*. s. 95

opakovanou vlnu protestů v Abcházii (v letech 1957, 1967, 1977 a 1978). Při posledním z nepokojů šlo převážně o postavení abchazského jazyka v Abcházii. Tento spor vyústil ve změnu ústavy gruzínské SSR, řízenou vedením Sovětského svazu. Mimo jiné byla též zavedena ruština jako státní jazyk v kavkazských republikách.

Nejhorší dopady této změny byly zaznamenány v Gruzii, kde došlo k demonstracím na záchranu gruzínštiny, jako hlavního státního jazyka. K protestům došlo 14. dubna 1978, na Den gruzínského jazyka. Nakonec bylo díky protestům vedením SSSR rozhodnuto o ponechání gruzínštiny jako státního jazyka.⁹⁰ Další protesty již v menší míře následovaly v roce 1983, a to přímo na dvousetleté výročí podepsání Georgievského traktátu, tedy na výročí dne, kdy se gruzínský národ oficiálně podřídil ruské nadvládě.⁹¹

Toto i následné chování Gruzínů nesměřovalo invazivně k abchazské menšině, nýbrž k vedení Sovětského svazu, a to kvůli strachu o rusifikaci gruzínského národa. Nacionalismus Gruzínů se tak od této éry zaměřuje především na ochranu vlastního národa proti vedení SSSR, které začalo značně podporovat abchazský nacionalismus na úkor toho gruzínského. Protiruský postoj tak v gruzínské společnosti nabývá na intenzitě a je hlavním determinantem v otázce vztahu k abchazskému etniku. Gruzínský nacionalismus, namířený zpravidla proti ruské nadvládě se v průběhu posledního desetiletí existence Sovětského svazu formuje na dvě odvětví. Tím prvním byl oficiální proud představitelů rodících se gruzínských politických stran. Nacionalismus, který vycházel z ulic a reprezentoval vůli obyčejného lidu, byl pak druhým odvětvím již tak rozvinutého gruzínského nacionalismu.⁹²

3.2.3. Nabytí gruzínského nezávislosti

Rostoucí nespokojenost s vedením SSSR byla zapříčiněna vzrůstem urbanismu, a to především v letech 1970 – 1989, kdy noví přistěhovalci do měst kvůli nepříznivé ekonomické situaci nenacházeli pracovní uplatnění. S novým trendem nespokojenosti gruzínského obyvatelstva se postupně začaly objevovat i rebelie, které se vedení Gruzínské KS nedařilo

---

⁹⁰ NAHAYLO, Bohdan a Victor SWOBODA: *Soviet Disunion: A history of the nationalities problem in the USSR*, 1. vyd. New York: The Free Press 1990, ISBN 9780029224014, s. 202

⁹¹ Traktát byl podepsán v roce 1783 a byl smlouvou mezi Ruským carstvím, zastoupeným Kateřinou Velikou a gruzínským královstvím Kartli-Kakheti, zastoupeným králem Ereklem II. Traktát pro gruzínské království de facto znamenal status ruského protektorátu.

CORNELL, Svante: *Autonomy and Conflict*, s. 133

⁹² JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 27 - 28

potlačit.⁹³ V návaznosti na nespokojenost obyvatel začala vznikat disidentská nacionalistická hnutí, jako například tzv. „Helsinská skupina“ nebo „Společnost Ilji Chavchavadzeho.“ Z těchto nacionalistických hnutí vycházely hvězdy budoucí gruzínské politické scény, jakými byl Zviad Gamsachurdia, Irakli Tsereteli nebo Merab Kostava.⁹⁴

S koncem 80. let se v Gruzínské SSR z disidentských hnutí začínají formovat první opoziční politické strany. Silnou podporu občanů získala například Národní demokratická strana, Národní strana nezávislosti nebo již zmíněná Společnost Ilji Chavchavadzeho. Rok 1988 pro Gruzii znamenal dlouhou cestu nekonečnými demonstračními mýtinami nespokojených občanů. V návaznosti na tyto nepokoje gruzínská vláda publikovala v srpnu 1989 „Státní program pro gruzínský jazyk,“ který vyhlásil gruzínský jazyk za jediný oficiální jazyk v Gruzii. Rozpoutal tak vlnu nespokojenosti menšin, zejména Abcházců a Jihoosetinců, kteří tento krok vnímali jako útok na jejich kulturní rozvoj.⁹⁵

Ústupky Komunistické strany se však nesešly s uspokojením občanů a tak na jaře 1989 vypukly nepokoje v mnohem větší míře. Samotnou sérii nepokojů však nastartovalo shromáždění 30 000 Abcházců ve městě Lykhny, které se konalo 18. března 1989. Demonstrativním shromážděním Abcházci opět vznesli požadavek na odstoupení od gruzínské SSR. Po této události byly provedeny čistky ve vedení abchazské komunistické strany. Současně docházelo k opakovaným násilným střetům Abcházců a Gruzínů. V souvislosti se silící intenzitou konfliktu proběhly 4. dubna v Tbilisi rozsáhlé studentské demonstrace. Studenti vyhlásili hladovku jakožto vynucovací prostředek pro nabytí gruzínské nezávislosti a zrušení jakékoliv formy abchazské autonomie.⁹⁶

Přelomovým datem se pro Gruzii stal 9. duben 1989. Demonstrace, které v Tbilisi před vládní budovou probíhaly od 4. dubna, kulminovaly v noci z 8. na 9. dubna, kdy vstříc modlícímu se davu zasáhla kolona tanků a množství těžkooděnců. O vyslání ozbrojených sil do Tbilisi rozhodla Moskva se souhlasem gruzínské KS. Proti shromážděným byl použit slzný plyn a násilný útok se neobešel bez obětí na životě. Konečným výsledkem pak bylo kolem dvou set zraněných a dvaceti mrtvých.⁹⁷ Tato událost se do dějin Gruzie zapsala jako národní tragédie a současně tak stoupla nevraživost proti vedení Sovětského svazu. Preference

---

⁹³ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 27

⁹⁴ WHEATLEY, Jonathan: *Georgia from National Awakening to Rose Revolution*. 1. vyd. Ashgate 2005, ISBN 9780754645030, s. 42

⁹⁵ Tamtéž, s. 42 - 43

⁹⁶ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 32

⁹⁷ LEHRKE, J. Paul: *The Transition to National Armies in the Former Soviet Republics, 1988-2005*, London and New York: Taylor & Francis 2013, ISBN 978-0-415-68836-9, s. 44

radikálních, nacionalistických opozičních politiků však tímto stoupaly. Cesta k nezávislé Gruzii byla následně oficiálně dovršena v památný den, tedy 9. dubna 1991.

3.2.3.1. Reakce Abcházců na transformační proces v Gruzii

Vzhledem k tomu, že se již od počátku gruzínská veřejnost i politická opozice stavěla k získání nezávislosti jako k jednomu z prostředků, který by zemi a její občany sjednotil, stavěly se menšiny, žijící na území Gruzie k těmto vyhlídkám s poněkud velkými obavami. Od listopadu 1990 byl předsedou nově zformované Nejvyšší rady Gruzínské republiky⁹⁸ Zviad Gamsachurdia, oplývající nacionalistickým a anti-ruským postojem. Abcházci se proto měli na pozoru a proti každému projevu gruzínského nacionalismu okamžitě protestovali v naději, že jim stále ještě fungující Sovětský svaz pomůže. Ten však opakované prosby Abcházců odmítal vyslyšet, a to ze strachu z nastartování série požadavků na osamostatnění dalších menšin v rámci Sovětského svazu.

Abcházci založili nacionalistické hnutí, nesoucí název *Aydgylara* (v překladu Jednota), jejímž účelem byl boj za oddělení Abcházie od Gruzie. Jedním z prvních a zásadních podnětů k rozpoutání otevřené nenávisti mezi oběma etniky bylo otevření pobočky Tbiliské státní univerzity v Suchumi v létě 1989. Abcházci toto gesto brali jako další pošlapávání abchazských kulturních kořenů a v Suchumi, tak v reakci na to, vypukly demonstrace. Při demonstracích zasáhly gruzínské ozbrojené složky a výsledkem bylo přes 20 mrtvých. Konflikt pokračoval oficiální deklarácí „Za abchazskou státní suverenitu,“ kterou vydala abchazská sekce Abchazského nejvyššího sovětu v srpnu 1990.⁹⁹ Deklarace neměla žádný reálný dopad na řešení menšin v nově se formujícím gruzínském státě. Představovala tak jakousi marnou snahu o zviditelnění a řešení abchazského problému.

3.2.4. Éra Zviada Gamsachurdii

V říjnu 1990 vyhrálo politické hnutí Zviada Gamsachurdii „*Kulatý stůl*“ volby do Nejvyššího sovětu Gruzínské SSR a porazilo tak Komunistickou stranu, a to s nadpoloviční většinou.¹⁰⁰ Tím nastala éra vlády Zviada Gamsachurdii, představitele radikálního

---

⁹⁸ Bývalý Nejvyšší sovět Gruzínské SSR

⁹⁹ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 43 - 44

¹⁰⁰ WHEATLEY, Jonathan: *Georgia from National Awakening to Rose Revolution*. s. 52

nacionalistického proudu tehdejší gruzínské politické reprezentace. Mimo etnické problémy nový představitel země čelil i ekonomickým problémům a otázce privatizace státního majetku. Gamsachurdia však posílil kontrolu státního průmyslu, byrokratického aparátu, tisku a médií. Současně byl zřízen systém státní propagandy.

Za vlády Zviada Gamsachurdii Gruzie konečně vyhlásila nezávislost. Stalo se tak 9. dubna 1991. Vyhlášení nezávislosti předcházelo referendum o ustanovení samostatné Gruzínské republiky. Necelých 90% voličů se vyjádřilo pro vyhlášení samostatné Gruzie. Referendum však bylo bojkotováno příslušníky abchazské a jihoosetské menšiny, které stále požadovaly separaci.¹⁰¹ Počátkem roku 1991, kdy byl ještě předsedou Nejvyšší rady Gruzínské republiky, zformoval Gamsachurdia tzv. Národní gardu. Tedy ozbrojené jednotky, oficiálně zajišťující státní obranu a teritoriální integritu Gruzie. Tyto ozbrojené složky reálně sloužily především jako eliminační prvek jakékoliv Gamsachurdiovy opozice.

V květnu 1991 se konaly v Gruzii první prezidentské volby, které Gamsachurdia vyhrál s většinou 86% hlasů.¹⁰² V průběhu jeho vlády přerušil veškeré diplomatické styky se Sovětským svazem. Načež pomluvil amerického prezidenta George W. Bushe z podporování komunismu, čímž napomohl gruzínské izolaci a znepřátelení si nejsilnějších světových mocností. Touto rychlou ukázkou vládnoucích schopností si Gamsachurdia proti sobě poštval jak menšiny žijící na území Gruzie, tak obyčejné Gruzíny, státní ozbrojené složky, i zahraniční mocnosti. Proto také představitelé státních ozbrojených složek (Ioseliani a Kitovani) nabídli funkci gruzínskému prezidentu Eduardu Ševardnadzemu, který pro Gruzíny představoval vhodnou alternativu k doposud stále více nelíbivému Gamsachurdiovi.

3.2.4.1 Abchazské etnikum za Gamsachurdioho éry

K upřesnění situace, ve které se etničtí Abcházci nacházeli v době, kdy Gamsachurdia v Gruzii vládl, je třeba zmínit etnické složení v samotné autonomní Abcházii. Z původního procenta 27,8% Abcházců v roce 1926, po řízené gruzínizaci v 50. letech kleslo procento Abcházců žijících v Abcházii na 17,8.¹⁰³

---

¹⁰¹ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 63

¹⁰² WHEATLEY, Jonathan: *Georgia from National Awakening to Rose Revolution*. s. 54

¹⁰³ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 44

V roce 1990 byly pro Abcházce a další minoritní etnické skupiny v Gruzii garantovány etnické kvóty v autonomních parlamentech. Pro abchazský parlament, vytvořený v prosinci 1990, tak tento pozměňovací návrh abchazské ústavy znamenal zavedení volebního klíče v podobě minimálního zastoupení 29 Abcházců, dále 26 Gruzínů a 11 Rusů. Na tuto novelu však navazoval nový zákon, přijatý gruzínskou vládou, který zakazoval účast na celostátních volbách lokálním stranám, které nebyly aktivní na celostátní úrovni. Tento zákon se týkal politických stran zastupujících menšiny. Abcházci proto (spolu s Jihoosetinci) bojkotovali referendum o vyhlášení nezávislé Gruzie v březnu 1991. Gruzíni na oplátku bojkotovali všesvazové referendum v otázce o setrvání v Sovětském svazu, které naopak Abcházci kvitovali s požadavkem na separaci od Gruzie.¹⁰⁴

3.2.5. Mobilizace obou etnik

V prosinci 1991 dochází k rozpadu Sovětského svazu, tudíž se Abcházie stává autonomní republikou v rámci již zcela samostatné Gruzie. Současně Abcházie přejímá kontrolu nad lokálními ozbrojenými složkami. V létě 1991 byla taktéž zformována tzv. „Abchazská garda,“ jako hlavní obranná síla Abcházie. Tato Abchazská garda následně obsadila abchazské ministerstvo vnitra a sesadila dosavadního ministra, etnického Gruzína, a nahradila ho etnickým Abcházcem.¹⁰⁵ Rok na tyto události, tedy v létě 1992 Abcházci znovu vyhláší nezávislost na Gruzii a to tím způsobem, že abchazský parlament přijímá abchazskou ústavu z roku 1925. Tato ústava Abcházii garantovala status na Gruzii nezávislé svazové republiky. Přijetí abchazské ústavy z roku 1925 prakticky znamenalo okamžité vyhlášení nezávislosti na Gruzii, což vláda Gruzie v čele novým prezidentem E. Ševardnadzem opět odmítla přijmout. Tímto aktem začíná doba vzájemného bojkotu při hlasováních v abchazském autonomním parlamentu. Reakcí gruzínské vlády na abchazské vyhlášení nezávislosti byla proklamace tzv. „Politické výstražné stávký“, které současně vzneslo požadavek na zrušení parlamentu autonomní Abcházie. Gruzínská vláda rovněž na pár hodin odřízla abchazské hlavní město Suchumi od přísunu elektřiny a telefonní sítě, což mělo posloužit jako donucovací prostředek k vyhovění požadavkům gruzínské vlády.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Human Rights Watch & Human Rights Watch/Helsinki: *Human Rights Watch Arms Project: Georgia/Abkhazia: Violations of the Laws of War and Russia's role in the conflict*. s. 16 - 17

¹⁰⁵ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, s. 95

¹⁰⁶ Tamtéž

Kromě záležitosti se separatistickými snahami Abcházie nový prezident Ševardnadze čelí i ozbrojeným silám zbylých stoupenců Zviada Gamsachurdii. Rebelie podporovatelů Zviada Gamsachurii však měly spojitost s rozpoutáním ozbrojeného konfliktu Gruzie s Abcházií. Na začátku července 1992 byli jako rukojmí uneseni vládní úředníci a předseda gruzínské vládní komise pro lidská práva a etnické vztahy Aleksandre Kavsadze. Spolu s nimi byl následně unesen i gruzínský ministr vnitra Roman Gvetsadze. Pachateli únosů byli Gamsachurdiho stoupenci. Dle vládních informací byli rukojmí uneseni do vesnice Kokhra v abchazském regionu Gali. 13. srpna byla pak gruzínským ministerstvem vnitra oznámena zpráva o formaci ozbrojených složek pod vedením velitele gruzínské Národní gardy, Kitovaniho, na osvobození rukojmích držených v Abcházii Gamsachurdiho spojenci.¹⁰⁷ Gruzínské ozbrojené složky tak vstoupili na území Abcházie v noci ze 13. na 14. srpna 1992. Vykonali tak s prvotním záměrem o záchranu unesených obětí Gamsachurdiho stoupenců. Gruzínské ozbrojené složky však pod vedením Kitovaniho pokračovaly směrem na hlavní město Abcházie, Suchumi.¹⁰⁸ Dodnes není zcela jasné jaká instituce, či kdo konkrétní rozkaz o ozbrojeném zásahu na Suchumi dal. Panují taktéž dohady o tom, zda nebyl samotný Kitovani strůjcem tohoto nápadu a zda gruzínské vojsko nenapadlo Suchumi právě na jeho rozkaz. Tak či onak, tato událost byla prvním násilným střetem obou etnik a dá se považovat za konečné vyústění napjatých vztahů Abcházců a Gruzínů v posledním století.

Pokud bychom měli shrnout zásadní momenty, které k mobilizaci jak gruzínského, tak abchazského etnika vedly, byla by to především opakovaná snaha Abcházců o získání nezávislosti a následně konkrétní datum, 23. července 1992, kdy Abcházci přijali ústavu z roku 1925 a tím pádem deklarovali vlastní nezávislost bez souhlasu gruzínské vlády. Napjatá politická a bezpečnostní situace v Gruzii přispěla k následnému vyplynutí veškerých nenávistných projevů obou etnik ve válečný konflikt. Kolem 200 přívrženců Zviada Gamsachurdii (tzv. Zviadisté) stále podnikalo vůči gruzínské vládě násilné operace k podpoře již sesazeného Gamsachurdii. Co se důvodů k mobilizaci na straně Abcházců týče, pro ty byla zásadní nacionalistická politika Gamsachurdii, odmítající práva etnických menšin na sebeurčení. Strach z potlačení jejich kultury, zákaz k účasti lokálních stran na celostátních volbách a následný rozpad SSSR mobilizaci Abcházců jenom dopomohl. Vyústění v ozbrojený konflikt nakonec inicioval vpád gruzínské armády do Suchumi, který se neobešel bez abchazské odvety a následného více než rok trvajících válečného konfliktu.

---

¹⁰⁷ JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence.*, s. 17

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 95

3.3. Ozbrojený konflikt 1992 – 93

Ozbrojený konflikt, nebo též gruzínsko-abchazská válka oficiálně začala v noci z 13. na 14. srpna vstupem gruzínských jednotek na území Abcházie. Původně mělo jít o záchranu gruzínských funkcionářů, unesených údajně na abchazský region Gali gruzínskými povstanci, podporujícími Zviada Gamsachurdiho. Gruzínské složky však namísto záchrany rukojmích zaútočili na abchazské hlavní město Suchumi a převzali nad ním kontrolu. Deset dní po tomto nečekaném útoku dorazily gruzínské posily na pobřeží blízko abchazského města Gagra. Jelikož se nedlouho před útokem konalo setkání politických představitelů obou území – Ševardnadzeho a Ardzinby, na němž oba garantovali, že nedají pokyn k ozbrojenému útoku vůči sobě navzájem.¹⁰⁹ Kdo tedy původně podal pokyn k útoku na Suchumi, je tak nejasné, přičemž mnozí dávají tento útok za vinu veliteli gruzínských ozbrojených složek, Kitovanimu.

V reakci na gruzínský útok v Suchumi abchazská vláda uprchla do horské oblasti v severní části Abcházie, ovládaným Abcházci. Abchazské ozbrojené síly byly velmi rychle zmobilizovány a s pomocí dobrovolnických jednotek z Ruska, Jižní Osetie a Konfederace horských národů Kavkazu (kde za Abcházii bojovali hlavně Čečenci a Čerkesové) se jim podařilo znovu převzít kontrolu nad Suchumi, a to v září 1993.¹¹⁰ Mezitím však na území Abcházie probíhaly etnické čistky. Tisíce Gruzínů prchalo ve velmi nepříznivých podmínkách přes horské oblasti do gruzínské Svanetie.

V těchto časech se v roli mediátora objevila Ruská federace. V červenci 1993 tak umožnila v Moskvě oběma nepřátelkým etnikům vyjednávat o míru. Mírové jednání bylo neúspěšné až do té doby, kdy se abchazským jednotkám podařilo znovu zaujmout pozice na západním břehu řeky Inguri, která tvoří s Gruzii hranici, a tím pádem získat znovu kontrolu nad celým územím Abcházie.¹¹¹ Jako důvod porážky Gruzie bývá často uváděna vojenská disciplína Abcházců a jejich spojenců, na rozdíl od gruzínských jednotek, kteří se k válce stavěli lhostejně a neprokázaly žádnou formu statečnosti, vlastenectví či disciplíny. Dalším problémem Gruzie byl stále doznívající konflikt s povstanci, tzv. Zviadisty, kteří se v Gruzii stále snažili o záchranu i tak již padlého režimu Zviada Gamsachurdii.

---

¹⁰⁹ DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 157 - 159

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž, s. 163

Konečným výsledkem tohoto válečného konfliktu bylo vítězství Abcházie a silný úbytek abchazské populace – z původních 525 tisíc, na cca 290 tisíc. Do Gruzie tak po válce a během války proudilo přes 200 000 Gruzínů, prchajících z Abcházie před rozsáhlými etnickými čistkami.¹¹²

Závěr

Pokud bychom na závěr měli shrnout, jaké vlivy utvářely národnostní koncepci Abcházců i Gruzínců po čas jejich soužití v jednom státě, došli bychom k výčtu několika skutečností. V první řadě se jednalo o jejich rozdílný historický původ (toto tvrzení je však mezi mnohými vědci stále sporné). Tuto rozdílnost můžeme pozorovat již na základních ukazatelích jejich etnické identity. Například příslušnost abchazského jazyka do skupiny severokavkazských jazyků může být prvním determinantem přirozené rozdílnosti Abcházců od Gruzínů, stejně tak jako historické území Abcházců – Abchazské království. Představovalo první nezávislý státní útvar Abcházců. Národnostní koncepci tak Abcházci staví především na těchto prvotních skutečnostech.

Na budování národnostní koncepce Abcházců před ozbrojeným konfliktem v 90. letech se pak podílely jejich historické zkušenosti, které pro ně mnohdy znamenaly opovržení ze strany vedení Gruzie, nebo zpočátku i opovržení ze strany elit Sovětského svazu. Zásadní skutečností v této otázce byla etapa gruzinizace, organizovaná SSSR od 30. do 50. let 20. století. S výměnou vedení SSSR Abcházci prožili jejich národní obrození, které jim však nezávislost na Gruzii nepřineslo. Po rozpadu SSSR se objevila příležitost k otevřenému boji za abchazskou nezávislost, která byla patřičně využita. Národnostní koncepce Abcházců, vybudovaná na výše zmíněných skutečnostech identifikovala záměr Abcházců na směřování jejich etnika za nezávislostí na Gruzii. Jejich etnické mobilizaci tato národnostní koncepce silně dopomohla a v ozbrojeném konfliktu v letech 1992 – 3 byla pak hlavním motivem k vítězství, které nakonec Abcházie za pomoci externích posil vybojovala.

Ačkoliv můj výzkum sahal do dávné historie obou etnických skupin, zaměřoval se spíše na moderní dějiny soužití těchto etnik a na vlivy, které hrály roli v ozbrojeném etnickém konfliktu mezi nimi. Záměrně jsem tedy více důležitosti přikládala výzkumu vývoje soužití obou etnik v éře Sovětského svazu, než v letech přechozích, i když navázání na předchozí dějiny soužití etnik bylo nezbytné.

---

¹¹² DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, s. 164

V současné době jsou vztahy mezi Abcházci a Gruzíny nepřátelské úrovně a stále dochází k násilným střetům mezi jejich nimi. Rusko, jakožto regionální mocnost tak postupem času získává nad Abchází jak politický, tak ekonomický dohled. Gruzie je naopak vnímána jako nepřátelský stát Ruské federace, a to díky odchodu z organizace Společenství nezávislých států a směřováním své zahraniční politiky na západ, k Evropské unii.¹¹³ Oficiální teritorium Gruzie v sobě Abcházii stále zahrnuje, jelikož nebyla nezávislost Abcházie kromě 4 zemí žádným jiným státem uznána. Prakticky je však Abcházie satelitní republikou Ruské federace, nemající diplomatické styky s jinými zeměmi, než s těmi, které ji uznaly za nezávislou.

Cílem této práce nebyla analýza historických faktů a jejich převyprávění v chronologickém pořadí událostí. Na tomto nezbytném historickém základu je sice můj výzkum postaven, nicméně jeho cílem je uchopit tuto problematiku nikoliv z hlediska historického, nýbrž z hlediska politického. Jelikož se politická situace v dané zemi mimo jiné odráží od národnostní koncepce etnika/ etnik, které v daném státě žijí, považuji tuto práci nikoliv za rozbor historických událostí, nýbrž za zpracování aspektů a politických úskalí, které konfliktní vztahy etnických skupin, založené na odlišných národnostních koncepcích, přináší. Souvislost národnostní koncepce etnické skupiny jako takové s etnickou mobilizací pak představuje další, na to navazující problematiku, týkající se vývoje etnických a tím pádem i politických vztahů etnik, žijícím v daném regionu. Národnostní koncepci tak můžeme pojmut jako jakési směřování národa a s tím spjaté cíle, kterých chce národ dosáhnout ke svému kulturnímu i politickému sebeurčení a to na základě zkušeností ze své vlastní historie, či mýtů nebo identity.

Tento výzkum byl tak rozdělen na tři části, z nichž v první jsem se věnovala teoretickým konceptům etnické mobilizace, etnopolitického a etnického konfliktu. Tento teoretický úvod tak vytvořil základ pro vymezení jednotlivých faktorů etnopolitického konfliktu a etnické mobilizace. Do těchto teoretických konceptů jsem následně konkrétní historické události gruzínského i abchazského etnika zasadila a promítla jsem jednotlivé faktory etnopolitického konfliktu uvedené v teoretických konceptech do konkrétních historických událostí, které národnostní koncepci daných etnik formovaly. První polovina práce rovněž nabízí vymezení termínů etnicita a národnost a dotýká se tak zásadních diferencí a charakteristik, které určují buď etnicitu, nebo národnost. Tyto termíny bylo tak dle mého názoru důležité na počátku práce vymežit, jelikož se zásadně dotýkají identit a národnostních koncepcí obou konfliktu zúčastněných etnických skupin.

---

¹¹³ V létě 2014 došlo k podpisu Asociační dohody mezi EU a Gruzii v rámci nového procesu o přidružení Ukrajiny, Moldavska a Gruzie k EU.

Ve třetí části práce – v empirické části jsem se již nevěnovala teorii, nicméně mojí snahou bylo na základě historických událostí poukázat na jednotlivá úskalí a šrámy v minulostech obou etnik, které se na vytvoření jednotlivých národnostních koncepcí jednak podíleli, a taktéž následně zapříčinily vyústění vzájemného soužití obou etnických skupin v jednom státě v etnopolitický konflikt.

Na základě výzkumu identity obou etnik, jejich historického původu a kulturních rozdílů bylo mým cílem poukázat na odlišnost obou etnik a tím pádem i odlišnost jejich národnostních koncepcí, kdy jednotlivá etnika zaujímají ve svých koncepcích naprosto protichůdné postoje, které se na sklonku 20. století ukázaly být pro vyústění v ozbrojený etnopolitický konflikt přelomové. V tomto ohledu jsem kladla důraz zvláště na období existence Sovětského svazu, zejména pak na období Stalinovy vlády a s tím spjaté období neslavné gruzinizace abchazského etnika. Práce nadále shrnula zásadní body v historickém vývoji obou etnik a především poukázala na nejpálčivější momenty jejich společných dějin, které vedly ke vzájemným střetům. V závěru empirické části jsem vymezila rovněž prostor pro období nabytí gruzínské nezávislosti na SSSR, které se stalo zásadním přelomem v gruzínsko-abchazských vztazích. Výzkum obsažený v této práci vrcholí proniknutím do samotného ozbrojeného konfliktu mezi Gruzíny a Abcházi v letech 1992 – 93, což považuji za dovršení projevů obou nacionalistických proudů a s tím spjatých národnostních koncepcí. Tato národnostní koncepce tak představují v každém etnopolitickém konfliktu zásadního aktéra.

Seznam literatury

Primární zdroje:

BERMAN, M., et al.: *Georgia through its legends, folklore and people*. New York: Nova Science Publishers, Inc. 2011. 174 s., ISBN 978-1-61209-641-4

BLAUVELT, Timothy K.; SMITH, Jeremy (ed.). *Georgia After Stalin: Nationalism and Soviet Power*. Oxford: Routledge, 2015, 198 s., ISBN 978-1138945234

BROWN, E. Michael: *Ethnic conflict and International Security*. 2.vyd. Princeton: Princeton University Press, 1993. 288 s., ISBN 9780691000688

BROWN, E. Michael et al.: *Nationalism and Ethnic Conflict*, 2. vyd. Londýn: The MIT Press, 2001. 484 s., ISBN 978-0262523158

BRUBAKER, Roger: *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, 2. vyd. Londýn: Harvard University Press, 2009, 288 s., ISBN 9780674028945

COPPIETERS, Bruno a Michel HUYSSSEUNE: *Secession, History and the Social Sciences*. 1. vyd. Brusel: VUB Brussels University Press, 308 s., ISBN 9054873124

CORNELL E., Svante: *Autonomy and Conflict: Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases in Georgia*, Uppsala: Uppsala University 2002, 248 s., ISBN 9150616005

DE WAAL, Thomas: *The Caucasus*, New York: Oxford University Press 2010, 259 s., ISBN 978-0195399776

ELLNER, Ernest: *Thought and Change*, Chicago: The University of Chicago Press 1964, 225 s., ISBN 9780297169970

GAMACHARIA, Džemal, Mariam LORDKIPANIDZE a Lia ACHALADZE. *Abcházie v dějinách gruzínského státu*. 1. vyd. Praha: MEZERA, 2014. 76 s., ISBN 9788087148365

GURR, R. Ted: *Peoples versus states, Minorities at Risk in the New Century*. 1. vyd. Washington: USIP Press 2000, 399 s., ISBN 9781929223022

GURR, R. Ted a Barbara HARFF: *Preventive Measures: Building Risk Assessment and Crisis Early Warning Systems*. 1. vyd. Boston: Rowman & Littlefield Publishers Inc., 1998, 304 s., ISBN 9780847688746

HEWITT, George: *The Abkhazians: A Handbook*, New York: Routledge, 2013, 289 s., ISBN 9781136802058

HOROWITZ, L. Donald: *Ethnic Groups in Conflict*, 2. vyd., Berkeley: University of California Press 2000, 720 s., ISBN 9780520926318

CHETERIAN, Vicken: *War and Peace in the Caucasus*. 1. vyd. London: Hurst Publishers Ltd. 2008, 288 s., ISBN 978-1850659877

JONES, Stephen: *Georgia: A Political History since Independence*, 1. vyd. Londýn: I. B. Tauris & Co. Ltd. 2013, 400 s., ISBN 9781845113384

KEMOKLIDZE, Nino: *Nationalism and War: Georgia in the 1990s*, Edinburgh: The University of Edinburgh 2011, 53 s., ISBN 1900522217

KING, Charles: *The ghost of freedom, A history of the Caucasus*, 1. vyd. New York: Oxford University Press 2008, 328 s., ISBN 978-0-19-539239-5

MILTON, J. Esman: *Ethnic Politics*. 1. vyd. New York: Cornell University Press, 1994. 304 s., ISBN 0801482313

NAHAYLO, Bohdan a Victor SWOBODA: *Soviet Disunion: A history of the nationalities problem in the USSR*, 1. vyd. New York: The Free Press 1990, 488 s., ISBN 9780029224014

NODIA, Ghia: *Causes and Visions of Conflict in Abkhazia*, Berkeley: University of California 1998, 55 s., ISBN 947202304

OLSON, S. James: *An Ethnohistorical Dictionary of the Russian and Soviet Empires*, 1. vyd. Westport: Greenwood Publishing Group, 1994, 848 s., ISBN 0313274975

POTIER, Tim: *Conflict in Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South Ossetia. A legal Appraisal*. 1. vyd., Boston: Kluwer Law International 2001, 314 s., ISBN 9041114777

RAMET, P. Sabrina: *Religion and Nationalism in Soviet and East European Politics*, 1. Vyd. Durham: Duke University Press Books, 1988, 560 s., ISBN 0822308916

SOULEIMANOV, Emil A.: *Understanding Ethnopolitical Conflict: The Wars in Kabarakh, Abkhazia and South Ossetia Reconsidered*, 1. Vyd. Springer: 2013, 250 s., ISBN 978-1-137-28022-0

STŘÍTECKÝ, Vít: *Violent Georgia, Developmentalist Trajectories of the Ethnopolitical Mobilisation*. 1. vyd. Praha: Karolinum Press 2016, 128 s., ISBN 9788024632339

SUNY, Ronald G.: *The making of the Georgian nation*, 2. vyd. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press 1994. 448 s., ISBN 0-253-35579-6

TILLY, Charles: *From Mobilization to Revolution*, 1. vyd. Boston: Addison-Wesley, 349 s., ISBN 9780201075717

WHEATLEY, Jonathan: *Georgia from National Awakening to Rose Revolution*. 1. vyd. Hampshire: Ashgate 2005, 262 s., ISBN 9780754645030

Sekundární zdroje:

BLAUVELT, Timothy: Status shift and ethnic mobilisation in the March 1956 events in Georgia. *Europe-Asia Studies*, 2009, Vol. 61 No. 4, s. 651 – 668, ISSN 651-668

DERLUGUIAN, Georgi: The forgotten Abkhazia: Anatomy of Post-Socialist Ethnic War, *PONARS Policy Memo*. 2000 Northwestern University, 18 s.

Dostupné z:

https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/ruseur_wp_018.pdf

COPPIETERS, Bruno: The Georgian-Abkhaz Conflict, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 2004, Vol. 13, No. 1, 29 s., ISSN 1617-5247

Human Rights Watch & Human Rights Watch/Helsinki. Georgia/Abkhazia: Violations of the Laws of War and Russia's role in the conflict. *Human Rights Watch Arms Project*. 1995, Vol. 7, No. 7. 61 s.

Dostupné z: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/georgia953.pdf>

HEWITT, George: Abkhazia and Georgia: Time for a Reassessment. *The Brown Journal of World Affairs*. 2009, Vol. 15, No. 2, s. 183 - 196, ISSN 1080-0786

KVARCHELIA, Liana: Georgia-Abkhazia Conflict: View from Abkhazia. *Demokratizatsiya*, 1998, Vol. 6, No. 1, s. 18 – 27.

Dostupné z:

http://www2.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/06-01_kvarchelia.pdf

LEHRKE, J. Paul: The Transition to National Armies in the Former Soviet Republics, 1988-2005, *Armed Forces & Society*, 2013, Vol. 40, No. 1, s. 146 – 167, ISBN 978-0-415-68836-9

LOSABERIDZE, David: *The problem of nationalism in Georgia*. Tbilisi: The Caucasian Institute, 1998, 38 s.

Dostupné z:

<http://www.nato.int/acad/fellow/96-98/losaberi.pdf>

MATSUZATO, Kimitaka: Transnational minorities challenging the interstate system: Mingrelians, Armenians, and Muslims in and around Abkhazia. *Nationalities Papers*. 2011, Vol. 39, No. 5, s. 811-831, ISSN 0090-5992

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa Gruzie a jejich separatistických republik – Abcházie a Jižní Osetie

Příloha č. 2: Mapa Abcházie

